

DÜNYADA METROPOLİTEN KENT YÖNETİMİ

MODELLER,
YAKLAŞIMLAR VE
UYGULAMALAR

MUSA EKEN
ÖZER KÖSEOĞLU
FERRUH TUZCUOĞLU

DÜNYADA METROPOLİTEN KENT YÖNETİMİ

MODELLER,
YAKLAŞIMLAR VE
UYGULAMALAR

MUSA EKEN
ÖZER KÖSEOĞLU
FERRUH TUZCUOĞLU

ISBN: 978-605-80307-2-5

RAPOR: 20

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	5
1. METROPOLİTEN ALAN YÖNETİMİ	8
2. METROPOLİTEN REFORM YAKLAŞIMLARI	12
3. METROPOLİTEN YÖNETİŞİM MODELLERİ	16
3.1. Tek Kademeli Metropolitan Yönetişim Modeli	17
3.2. İki Kademeli Metropolitan Yönetişim Modeli	18
3.3. Metropolitan Alanda Gönüllü İş Birliği Modeli	18
3.4. Metropolitan Alanda Kurulan Özel Amaçlı Yönetimler	18
4. METROPOLİTEN BELEDİYELERDE KURUMSAL YÖNETİŞİM MODELLERİ	20
4.1. Belediye Başkanı-Meclis Modeli	20
4.2. Profesyonel Yönetici-Meclis Modeli	21
4.3. Komisyon Modeli	21
5. METROPOLİTEN YÖNETİŞİM MODELLERİNE İLİŞKİN UYGULAMA ÖRNEKLERİ	22
5.1. Tek Kademeli Metropolitan Yönetişim	23
5.1.1. Toronto (Kanada)	23
5.1.2. Mumbai (Hindistan)	23

5.2. İki Kademeli Metropolitan Yönetişim	27
5.2.1. Londra (İngiltere)	27
5.2.2. Paris (Fransa)	28
5.2.3. Lima (Peru)	30
5.2.4. Madrid (İspanya)	33
5.2.5. Seul (Güney Kore)	34
5.2.6. Marsilya (Fransa)	35
5.3. Metropol Alanda Gönüllü İş Birlikleri	36
5.3.1. Kent Toplulukları ve Kırsal Topluluklar (Fransa)	37
5.3.2. Montreal (Kanada)	38
5.3.3. Vancouver (Kanada)	39
5.4. Metropolitan Alanda Kurulan Özel Amaçlı Yönetimler	40
5.4.1. Güney Kaliforniya Metropolitan Su Bölgesi	40
5.4.2. Mumbai Metropolitan Bölgesi Kalkınma İdaresi (MMRDA)	41
5.4.3. Montreal Bölgesel Metropolitan Ulaşım İdaresi	42
SONUÇ	44
KAYNAKÇA	48

GİRİŞ

Bu rapor son yıllarda hem akademik camiada hem de yerel ve ulusal politikacılar ve bürokratlar nezdinde giderek daha fazla tartışılan metropoliten kent yönetişimini konu edinmektedir. 20. yüzyıl boyunca artan kent nüfusuna koşut olarak bir dizi kentsel reform hareketi ortaya çıkmıştır. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren küreselleşmenin de etkileriyle kentsel sorunlar hem sayısal olarak çoğalmış hem de nitelik olarak karmaşıklaşmıştır. Gıda güvenliği, çevresel krizler, iklim değişikliği, kent güvenliği ve dijital kentler gibi konular 21. yüzyılda metropoliten kentlerin karşılaştığı önemli meydan okumalar olarak öne çıkmaktadır.

Yukarıda bahsedilen problemler küreselleşme ve bölgeselleşme eğilimleri nedeniyle sadece kentsel düzeyde ve kent yönetimlerinin bürokratik yöntemleriyle çözülebilecek sorunlar olmanın ötesine geçmiştir. Ayrıca 1980'li yıllardan itibaren neo-liberal etkilerle devletin yapısı ve işleyişinde ortaya çıkan değişim, bu sorunlara ilişkin kamusal aktörlerin de sayıca artmasına ve çeşitlenmesine neden olmuştur. Söz konusu sorunlarla mücadelede metropoliten belediye, diğer yerel yönetim kuruluşları, merkezi hükümetin taşra kuruluşları ve bölgesel kalkınma ajansları gibi farklı yerel aktörlerin, özel sektör kuruluşları, hükümet dışı örgütler ve sivil toplum ile yönetim anlayışı içinde birlikte çalışması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Böylece farklı yönetim kademeleri arasında eşgüdüm, ağ oluşturma, iş birliği ve ortaklık geliştirme gibi yönetsel stratejiler giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu prensiplere dayanan metropoliten yönetişim reformları ise sadece gelişmiş ülkelerde değil, aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerdeki hükümetlerin de gündemine girmiştir.

Son yıllarda Türkiye'de de metropoliten yönetişim konusu hem girişilen bir dizi reforma dayalı olarak hem de akademik düzeyde ciddi bir ilgi görmektedir. Özellikle yerel seçimler döneminde metropoliten kentlerin yönetimi siyasi irade tarafından yeniden sorunsallaştırılmaktadır. Bu alandaki yeni gelişmeler, model arayışları, politik ve akademik tartışmalar tekrar canlanmaktadır. İşte bu tür tartışmalara temel oluşturmak üzere tartışmaların teorik arka planı, reform hareketleri ve dünyadan uygulama örneklerini de içine alacak biçimde kapsamlı bir rapor oluşturma ihtiyacı doğmuştur.

Bu çalışmada hem teorik olarak kentsel reform hareketleri ve metropoliten yönetim modelleri incelenmekte hem de farklı ülkelerden seçilen örnekler ele alınmaktadır. Ayrıca yönetimler arası hizmet bölüşümü ve finansman modelleri, avantaj ve dezavantajlarıyla birlikte etraflıca değerlendirilmektedir. Seçilen metropoliten kent örneklerinin dünyanın farklı coğrafyalarından gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri kapsamasına ve farklı kentsel yönetim modellerine örneklik oluşturmalarına dikkat edilmiştir.

Bu raporda kullanılan “kentsel yönetim” veya “metropoliten yönetim”, tek kademeli, iki kademeli, gönüllü işbirlikleri ve özel amaçlı yönetimler olmak üzere dört model bağlamında ele alınmaktadır. Metropoliten kent yönetiminin organlarının oluşumu ve organlar arası ilişkilerini incelememizi sağlayan “kurumsal yönetim” bağlamında ise belediye başkanı-meclis modeli, profesyonel yönetici-meclis modeli ve komisyon modeli arasında ayırım yapılmaktadır. Ayrıca tüm bu modellerin, varsa kendi içindeki alt modelleri veya türleri de analize dahil edilmektedir.

Metropoliten kent yönetiminin ana aktörleri olan seçilmiş ve atanmış kent yöneticileri ile diğer kentsel paydaşlar raporda incelenen modeller ve uygulama örneklerinden ders çıkarma ve öğrenme yoluyla kendi kurumsal yönetim modellerini geliştirme noktasında faydalanabilecektir. Ayrıca metropoliten yönetim reformlarının kilit aktörleri olan merkezi hükümet yöneticileri ve parlamento üyelerine reform politikası ve stratejilerini geliştirmede katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Raporun Türkiye’de fakülte ve enstitüler düzeyinde yürütülen kentleşme ve yerel yönetim çalışmalarına katkı yapması da beklenmektedir.

1

METROPOLİTEN ALAN YÖNETİMİ

Metropoliten alanı tanımlamak için nüfus, ulaşılabilirlik ve sosyo-ekonomik gelişmişlik gibi çeşitli kriterler kullanılmaktadır. Burada kavramsal bir tartışma açmak bu raporun sınırlarını oldukça açacağı için çalışmaya temel oluşturulan, nispeten kapsamlı (birden çok kriteri içinde barındıran) bir tanım tercih edilmiştir. Buna göre metropoliten alan, merkezinde önemli bir nüfusu barındıran ve bu merkez ile yüksek derecede sosyal ve ekonomik entegrasyonu bulunan mücavir alan nüfusuyla birlikte birden çok alt yerel yönetimi kapsayan alan olarak tanımlanmaktadır (Kahn, 2006: 3). Metropoliten alanlar kurumsal olarak tanımlanmış yerel sınırları aşan işlevsel ağlara dayalı olarak gelişen çok merkezli kentsel bölgelerdir (Kübler ve Heinelt, 2005: 8).

Metropoliten alanın gelişiminde dört temel dinamiğin altı çizilebilir. İlk olarak, kentsel büyüme neticesinde kentin tarihi sınırları aşılmış ve banliyöleşme sürecinde kırsal alanı da kapsar hale gelmiştir. İkincisi, insan, mal ve sermayenin mekânsal hareketliliği metropoliten sistemlerin ekonomik üretim ağını geliştirmiştir. Üçüncüsü, kozmopolit yerellik, metropoliten siyaset ve kültürün örgütleyici ilkesi haline gelmiştir. Son olarak, mekânın işlevsel uzmanlaşmasına dayalı olarak lüks yerleşim alanları ve rezidanslar ile yoksul mahalleler ve tek amaçlı hizmet bölgeleri aynı anda çoğalmış, bu ise kentteki mekâna dayalı toplumsal ayrışmaları pekiştirmiştir (Kübler ve Heinelt, 2005: 1).

Gerçekten de 20. yüzyıl boyunca gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşanan hızlı nüfus artışı kentlerin çehresini değiştirmiştir. Sanayileşme, teknoloji ve ulaşımda ortaya çıkan imkanlar sayesinde bir önceki yüzyıla göre daha devingen hale gelen insanoğlu, kentlerdeki değişimin de temel dinamiğini oluşturmuştur. Kentler giderek genişlemiş, yerleşim ve sosyo-ekonomik faaliyetler kent merkezinden banliyölere ve kent çeperlerine doğru yayılmıştır. Kentsel büyüme ve yayılımın artması neticesinde çok sayıda yerel yönetimden oluşan metropoliten alanlar ortaya çıkmıştır. Günümüzde OECD ülkelerinin nüfusunun 2/3'ü şehirlerde yaşamakta ve gelecek on yılda 500 civarında kentin nüfusunun 1 milyonu aşacağı tahmin edilmektedir (OECD, 2015: 16).

Hızlı kentsel büyüme karşısında kentsel altyapı yetersiz kalmaya başlamıştır. Trafik ve ulaşım problemleri, kent yönetimlerinin yaşanabilir bir çevre ve işler bir ekonomiyi sağlamada karşılaşılan ciddi sorunları haline gelmiştir. Sanayileşmekte olan kentler, ulaşım akslarını genişleterek bu problemi çözmeye çalışırken, özel araç kullanımındaki artış nedeniyle yeni yollar yetersiz kalmaktadır. Toplu ulaşımın yeterince yaygınlaştırılmaması ise ulaşım maliyetlerinin daha da artmasına neden olmaktadır. Bu problemlerle mücadelede 1980'li yıllara kadar geleneksel müdahaleci araçların kullanımı yaygın iken, son yıllarda farklı yönetim modellerine yönelme olduğu görülmektedir. Yukarıdan aşağıya modelin yerine daha kapsayıcı ve katılımcı yönetim biçimleri gelişmektedir. Yerel seçim prosedürleri yenilenmekte, halk katılımına ilişkin yeni modeller kullanılmakta, karar verme süreçleri daha şeffaf hale gelmekte, hizmet kalitesini artırmak için hiyerarşik yöntemler yerine yatay işbirlikleri yaygınlaşmaktadır (Rao, 2007: 5-7).

Birleşmiş Milletler verilerine göre, ilk kez 2007 yılında kentsel alanlarda yaşayanların sayısının dünya nüfusunun yarısını geçtiği ve bu tarihten sonra da kentsel alan nüfusundaki artışın aynen

devam etmekte olduğu izlenmektedir. 2018 yılı itibariyle dünya nüfusunun %55'i kentsel alanlarda yaşamakta olup, bu oranın 2050 yılında %68'e ulaşacağı öngörülmektedir (UN, 2018). Metropoliten alanda nüfus artış eğilimlerinin devam etmesi neticesinde devasa kent yapıları ortaya çıkmaktadır.

Nüfusu 4 milyon ile 10 milyon arasında farklılaşan büyük yerleşim yerleri **mega kent** olarak adlandırılmaktadır. Nüfusu 500 bin ya da 1 milyon olan yerleşim yerleri ile nüfusu 6 milyon ya da 10 milyonun üzerinde olan kentsel alanların aynı tarz ve yöntemlerle yönetilmesinin mümkün olmaması nedeniyle farklı bir tanımlamaya ihtiyaç duyulmuştur (Sorensen ve Okata, 2011: 6). 2016 yılı itibariyle 10 milyon ve üstü nüfusa sahip olan mega kent sayısı 31 iken, 2030 yılında bu sayının 41'e ulaşması öngörülmektedir. Bu mega kentlerde yaşayan nüfusun dünya nüfusuna oranının ise %8,7'ye çıkarak 730 milyon kişiye ulaşması beklenmektedir. 2030 yılında nüfusu 10 milyonun üzerine çıkacak olan mega kentlerin tamamı Hindistan, Çin, Pakistan, Kolombiya, Güney Afrika, Tayland ve Vietnam gibi gelişmekte olan ülkelerde yer almaktadır (UN, 2016). Bu veriler bize önümüzdeki on yıllarda büyük metropollerin yönetimi konusunun, sadece gelişmiş değil aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerde de önemini koruyacağını göstermektedir. En azından insani kalkınma ve gelişme bakımından dikkatleri üzerinde toplayacağı söylenebilir.

1980'li yıllardan itibaren derinleşen küreselleşmeyle birlikte artan sermaye, mal ve insan hareketliliği bir yandan kentlerin toplumsal ve ekonomik kalkınması için yeni fırsatlar ortaya çıkarmakta; diğer yandan bu dönemde ortaya çıkan yerelleşme eğilimleri kentlerin ve yerel yönetimlerin yetki, görev ve mali kaynak olarak güçlenmesine imkân vermektedir. Yine küreselleşmenin itici gücü olan bilgi ve iletişim teknolojileri kentlerin dönüşümünde de önemli bir role sahiptir. Akıllı teknolojilerin kentsel hizmetlerde

kullanımından kentler arası ortak platformlar, işbirlikleri ve ağların geliştirilmesine kadar çok sayıda yeni etkileşim alanları ortaya çıkmaktadır. Kentler bir yandan küresel bir aktör olarak güçlenirken, öte yandan 21. yüzyıl kentleri yeni riskler, krizler ve belirsizliklere kaynaklık eden ve bunlara tepki olarak gelişen toplumsal hareketlerin yoğun olarak yaşandığı mekanlar haline de gelmektedir (Köseoğlu, 2019: 14).

Söz konusu değişim trendlerini farklı düzeylerde olmakla birlikte, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin mega kentlerinde görmek mümkündür. Gelişmekte olan ülkelerin metropoliten kentlerinde iş olanakları, su temini, ulaşım ve hava kirliliği daha önemli sorunlar olarak öne çıkarırken, gelişmiş ülkelerin büyük kentlerinde çevre kirliliği, suçla mücadele, katılım ve iş birliği ile konut sorunları başlıca gündemi oluşturmaktadır (Sorensen ve Okata, 2011: 6).

Burada altı çizilmesi gereken husus, gelişmiş ülkelerin sanayileşmiş kentleri ile gelişmekte olan ülkelerin mega kentleri arasında büyüme hızı bakımından farklılıkların bulunmasıdır. Yani Londra gibi bir kentin nüfusunun 1 milyondan 10 milyona çıkması yüz yıllık bir zamanda gerçekleşirken, Tokyo bunun yarısı bir sürede ve Delhi gibi kentlerde ise sadece 20-25 yıllık bir dönemde gerçekleşmiştir. Gelişmekte olan ülkelerdeki kentler, sanayileşmiş Avrupa ülkelerine göre daha hızlı büyümektedir. Bunun doğal bir sonucu ise gelişmekte olan ülkelerdeki mega kentler, sanayileşmiş ülkelerin büyük kentlerinin yüzyıllar süren bir tarihsel süreç içinde karşılaştığı ve zamana yavaş yavaş çözmeye çalıştığı birçok kentsel problemle aynı anda mücadele etmek zorunda kalmaktadır (Sorensen ve Okata, 2011: 7-8). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin büyük metropollerinde farklı zamanlarda karşılaşılan benzer problemler, geleneksel bürokratik müdahaleci stratejilerden metropoliten alanın parçalanmasına dayanan çoğulcu stratejilere kadar bir dizi metropoliten reform yaklaşımı geliştirilerek çözülmeye çalışılmaktadır.

2

METROPOLİTEN REFORM YAKLAŞIMLARI

Ekonomik kalkınmaya sağlayacağı katkılar, bedavacılık¹ sorununun giderilmesi ve ölçek ekonomilerinden faydalanma, toplumsal ayrışmaları azaltarak sosyal bütünleşmeyi güçlendirme, küçük ölçekli yerel hizmet alanlarında görülen politik yozlaşma ile mücadele ve ulaşım, çevre, kentsel planlama gibi politika konularının daha geniş ölçekte ele alınması ihtiyacı gibi nedenler metropoliten alanlarda farklı kentsel yönetim yaklaşımları ve stratejileri izlenmesine gerekçe oluşturmaktadır (Lefèvre, 2008: 141). Nispeten benzer problemlerle karşılaşan metropoliten kent yönetimleri, bu sorunları farklı reform stra-

tejileri izleyerek çözmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda “metropoliten reform yaklaşımı”, “kamu tercihi okulu”, “yeni bölgencilik” ve “metropoliten yönetim” olmak üzere dört reform stratejisi öne çıkmaktadır.

Metropoliten alanda çok sayıda birbirinden bağımsız kamusal yetki alanının bulunması kentsel hizmetlerin verimli ve eşit biçimde sunulmasını engellemektedir. Bu nedenle, **metropoliten reform yaklaşımı**, ekonomik ve sosyal kalkınma için en uygun yetki ve görev alanının belirlenmesine dayanan örgütsel ve yönetsel kon-

¹ Metropol yönetiminde bedavacılık, büyük kentin etrafında oluşmuş küçük yerleşim yerlerinde yaşayanların finansmanına katkı yapmadan büyük kent hizmetlerinden yararlanmasını ifade etmektedir.

solidasyonun gerçekleştirilmesini önermektedir (Kübler ve Heinelt, 2005: 9). Bu kapsamda hayata geçirilen birinci strateji, metropoliten alanlarda kent merkezindeki belediye ile çevresindeki mahalle, köy ve diğer yerel yönetim birimlerinin entegrasyonunun sağlanmasıdır. Bu şekilde farklı yerel yönetim kuruluşlarının tüzel kişilikleri sona ermekte ve tek bir belediye çatısı altında birleşmektedir. Metropoliten reform geleneği içinde ikinci strateji ise metropoliten alan içinde bulunan yerel yönetim kuruluşlarının tüzel kişiliklerini koruduğu, ancak bir üst otoritenin yönetiminde konsolide edildiği yapılandırma (Çınar vd., 2009: 14). Böylece iki kademeli dikey ilişkiye dayanan metropoliten yönetim modeli ortaya çıkmaktadır. İki kademeli metropoliten alanlarda üst kademe yerel otorite ile alt kademedeki yerel idareler arasında yetki ve görevler ile mali kaynakların paylaşılması gibi konularda ek düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

1970'li yıllardan itibaren hem akademik alanda hem de neo-liberal hükümet politikalarında etkili bir görüş haline gelen **kamu tercihi okulu**, metropoliten problemlerin çözümünde birleşme fikrinin yerine metropoliten alanların kurumsal parçalanma yoluyla çok sayıda özerk yerel alana bölünmesini etkili ve verimli bir kentsel hizmet sunumu için gerekli görmektedir. Bu yaklaşıma göre çok sayıda özerk yerel yönetimin bulunması yurttaşların kişisel tercihlerine en uygun vergi ve hizmet alanlarını tercih etmesini sağlar. Yeni şehir sakinlerini kendi yetki alanına çekmek için yerel yönetimler arasında oluşan rekabet, kentsel hizmet taleplerinin etkinliğini ve bu hizmetleri üretmek için kullanılan kamu kaynaklarının verimli bir şekilde dağılımını sağlayacaktır (Kübler ve Heinelt, 2005: 9).

1990'lı yıllardan itibaren metropoliten alanda kamusal sorumlulukların dağılması neticesinde ortaya çıkan parçalı yapı, kentsel sorunların çözümüne dahil olan kentsel aktörlerin sayısı olarak artması, göç, iklim değişikliği ve ulaşım gibi

karmaşık ve çok aktörlü politika problemlerinin çözümünde yetersiz kalmıştır. Bu durum, kentteki kurumsal aktörlerin kapasitelerinin yetersiz kalması neticesinde bütünleşme ve birleşmeye dayanan geleneksel metropoliten reformların etkisini azaltmıştır. Bununla birlikte belediyeler, farklı kademedeki idari birimler, gönüllü girişimler ve özel sektör kuruluşları gibi bir dizi aktör arasında oluşan amaca yönelmiş ağların koordinasyon ve iş birliğinin metropoliten sorunlarla mücadelede daha başarılı sonuçlar verdiği görülmüştür.

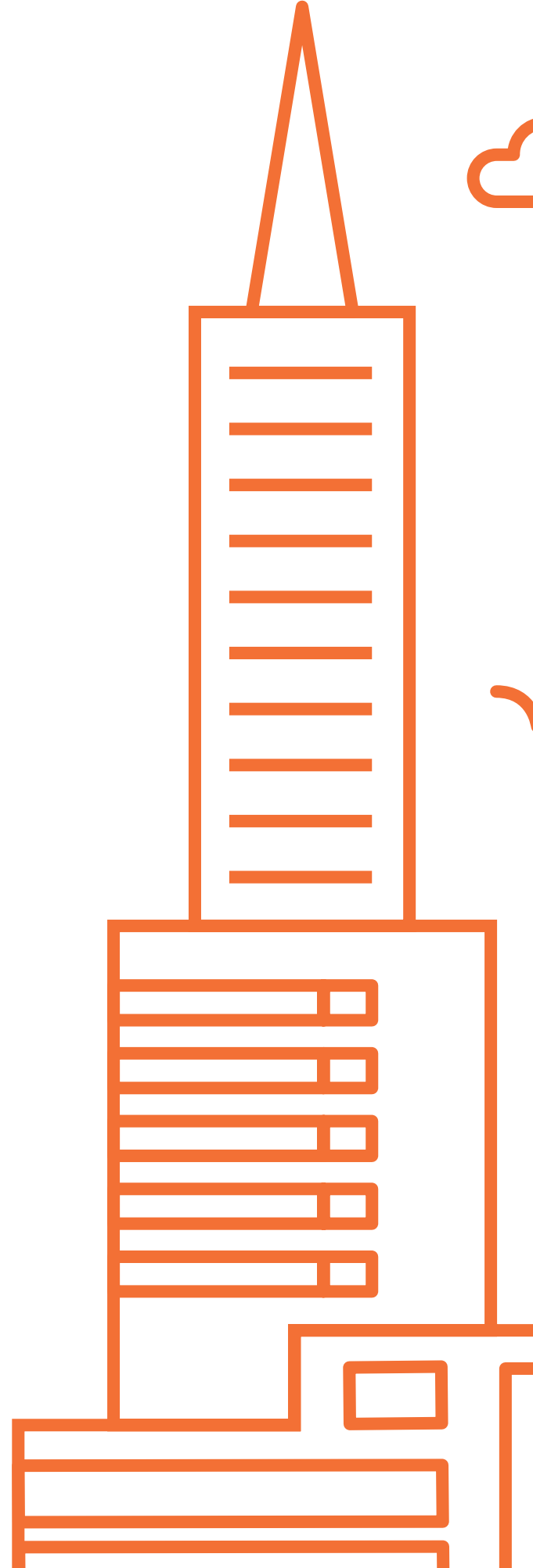
Bu gelişmelere dayalı olarak ABD ve Batı Avrupa'da girişilen reformlar neticesinde **yeni bölgecilik** adı verilen bir reform yaklaşımı daha ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım, kentsel yönetişim sağlanması için kurumsal bütünleşme ve geleneksel hiyerarşik ilişkiler yerine kamu politikası aktörleri arasında iş birliğine dayalı düzenlemelerin geliştirilmesini önermektedir (Kübler ve Heinelt, 2005: 9). Metropoliten alanlardaki yerel yönetim birimleri arasındaki birleştirmeler sayesinde yerel hizmetlerin sunulmasında ölçek ekonomilerinden daha fazla yararlanılacağı varsayılmaktadır. Belediyelerin yetki alanının genişletilmesi yoluyla kişi başına düşen belediye hizmet maliyetlerinin azalacağı öngörülmektedir (Çınar vd., 2009: 21).

Küreselleşmeyle birlikte malların, sermayenin ve insanların serbest dolaşımı devletler arasındaki rekabeti, devlet alt yönetim birimleri arasındaki rekabete doğru yöneltmiştir. Yerel yönetimler, şehirler ve bölgeler gibi ulus altı birimler küresel yatırım piyasası ve ekonomik fırsatlardan daha fazla yararlanmak adına girişimlerini artırmıştır. Ulus altı aktörler arasındaki bağlantı ve ittifaklar da artmakta ve derinleşmektedir. Doğal kaynakların yönetimi, uluslararası göç ve iklim değişikliği gibi problemler kentlerin, kentsel ağlar içinde ve diğer yerel ve bölgesel aktörler arasında yatay olarak; merkezi hükümet organları ve uluslararası örgütlerle de dikey olarak yeni ve karmaşık iliş-

kiler kurmasına neden olmaktadır (Herrschel ve Newman, 2017: 5-6). Metropoliten problemlerin değişen doğasıyla mücadelede hiyerarşik müdahale araçları yerine yerel ve bölgesel kalkınmada rekabetçi, aktör temelli, mekân odaklı, iş birliği ve ortaklıklara dayanan **metropoliten yönetim** yaklaşımı öne çıkmaktadır.

Metropoliten yönetim, şehirlerin yönetiminde geleneksel hiyerarşik bürokratik yapıdan kamusal ve kamusal olmayan aktörler arasında giderek artan ağ ilişkilerine dayanan bir yönetim anlayışına geçişe işaret eder (Silva ve Buçek, 2017: 2). Merkezi hükümet organları ve kurumları ile kentlerde kamu otoriteleri, yerel yönetim kuruluşları ve hükümet dışı aktörler arasında yatay ve dikey ağlar, iş birliği ve ortaklıklar geliştirilmesinin önemini vurgular.

Ancak belirtmek gerekir ki aktörler arası iş birliği genellikle kendiliğinden oluşan bir süreç değildir ve yönetilmesi gerekir. İş birliği yönetimi, bir kurumun tek başına baş edemediği sorunların çözümü için farklı kurumlar ve aktörler arasındaki düzenlemelerin kullanılması sürecidir. Basit bilgi paylaşımı ya da daha kapsamlı projeler için pazarlık yapılmasına dayanan anlaşmalardan oluşabilir. Herhangi bir metropoliten sorunla ilgili politika veya eylem planı geliştirilmesi, projelerin uygulanması ya da mali kaynakların yönetimini içerebilir. Aktörler arası işbirlikleri gönüllü ya da zorunlu, resmi veya resmi olmayan yapıda olabilir (Agranoff ve McGuire, 2003: 4-5).

3

METROPOLİTEN YÖNETİŞİM MODELLERİ

1980'li yıllarda yaşanan siyasal, ekonomik ve toplumsal gelişmeler metropoliten yönetimler için önemli sorunlar ortaya çıkarmıştır. Hızla artan nüfus, göç, kentleşme ve kentten uzaklaşma eğilimleri, kentler ve banliyöler arasındaki farklılıklar, halkın katılımına yönelik talepler ve kamu hizmetlerini daha iyi bir şekilde sunma arayışları tüm metropoliten yönetimlerin karşılaştığı ortak problemlerden bazılarıdır. Birbirine benzeyen kamusal problemlerin çözümleri için güçlü ve birleşik yönetsel kontrolden çoğulcu ve hatta parçalanmış sistemlere kadar birbirinden oldukça farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Kentsel politikaların koordinasyonu ve kentsel gelişmeyi sağlamak için bazı yerlerde seçilmiş belediye meclisleri, başka yerlerde ise belediye başkanları

öne çıkıp güçlü bir kentsel aktör haline gelmiştir (Rao, 2007: 1). Bu süreçte yaşanan gelişmeler, birbirinden farklı metropoliten yönetim modellerinin gelişimine zemin hazırlamıştır.

Bu nedenle, metropoliten alanlarda yönetim kapasitesinin geliştirilmesinde “en iyi tek yol” veya “ideal bir model” bulunmadığı söylenebilir. OECD ülkeleri incelendiğinde kentsel yönetim çözümlerinin ülkeler arasında ve hatta aynı ülke içinde bile farklılaştığı görülmektedir (Kübler ve Heinelt, 2005: 2). Ayrıca metropoliten kent tarihi incelendiğinde Londra ve Toronto örneklerinde görüldüğü gibi zaman içinde yaşanan politika başarısızlıkları nedeniyle aynı metropoliten yönetimde birden çok model de tecrübe edilebilmektedir.

Metropoliten yönetim modellerindeki çeşitlilik, bu modellerin farklı kategoriler altında sınıflandırılması sorununu ortaya çıkarmıştır. Literatürde farklı tasnifler bulunmakla birlikte, metropoliten yönetim modellerini temelde dört kategoride toplamak mümkündür. Bunlar birleşme veya katılma yoluyla oluşan tek kademeli model, bir üst otoritenin çatısı altında belediyelerin özerkliklerini de koruyarak toplandığı iki kademeli model, metropoliten alanın tamamında veya bir kısmında yetki ve görevlerini yerine getiren belediyeler arası gönüllü iş birliği modeli ve en yaygın olarak ABD’de görülen ve metropoliten alanda faaliyet gösteren özel amaçlı yerel yönetimlerdir. Bu çalışmada her bir modele ait örnekler etraflıca inceleneceği için söz konusu modellerin temel özelliklerini açıklama ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

3.1.

Tek Kademeli Metropoliten Yönetişim Modeli

Tek kademeli metropoliten modelde iki farklı uygulama bulunmaktadır. **Tek kademeli birleşik yönetim modelinde** (One-tier unified government model), yerel hizmetlerin tamamının sunulmasından sınırları bütün kentsel alanı kapsayan tek bir yerel yönetim kuruluşu sorumludur. Geniş tek kademeli yerel yönetim genellikle **birleşme** (amalgamation) veya **katılma** (annexation) yoluyla oluşmaktadır. Yani ya belirli bir bölgede yer alan iki veya daha fazla sayıdaki alt kademe belediye birleşmekte ya da bir yerel idarenin yakınında yer alan bir belediyeye kısmen veya tamamen dahil olması şeklinde gerçekleşmektedir. Böylece yerel hizmetlerle ilgili kararları verebilecek tek bir politik organ bulunmaktadır. Tek kademeli birleşik metropoliten yönetimler hizmet koordinasyonunda etkililik, hizmet tekrarı ve yetki çakışmalarının önlenme-

si, hızlı karar alma, hesap verme sorumluluğunda açıklık ve verimli hizmet üretme gibi avantajlara sahiptir. Bununla birlikte, metropoliten hizmet alanının fazlaca genişletilmesi durumunda, artan bürokrasi ve mekânsal büyüklük nedeniyle hizmetlere erişim ve hesap verebilirlik tam olarak sağlanamaz (Slack, 2004: 8-11).

Tek kademeli birleşik metropoliten model ABD ve Kanada’da yaygın olarak görülmektedir. ABD’nin farklı eyaletlerinde farklı yerel yönetim birimleri (county, borough ve parish) daha 19. yüzyılda birleşme ve katılma yoluyla yeni bir yerel otoritede konsolide olmuşlardır. Ancak belirtmek gerekir ki bu girişimlerden önemli bir kısmı da başarıya ulaşmadan sonlandırılmıştır. Kanada’daki büyük kentlerin de önemli bir kısmı tek kademelidir. Örneğin; Ontario ilindeki Toronto, Ottawa ve Hamilton gibi metropoller üst veya alt kademe belediyelerin birleşmesi yoluyla oluşmuştur. Quebec’teki Montreal metropolü de 2002 yılında otuza yakın belediyenin birleşmesi neticesinde oluşmuştur (Çınar vd., 2009: 27-31).

Tek kademeli parçalı yönetim modelinde (one-tier fragmented government model) ise bir metropoliten alan içinde çok sayıda özerk yerel yönetim kuruluşu kendi sınırlarında yerel hizmetleri sunmaktadır. Metropoliten alanda küçük, parçalı yerel yönetimlerin bulunması erişilebilirlik, hesap verebilirlik ve yurttaş sorumluluğu bakımından avantajlara sahip olmakla birlikte; ölçek ekonomileri ve dışsallıklardan yararlanamama ve yönetimler arası ciddi koordinasyon problemlerine yol açmaktadır. Bu nedenle, yerel yönetim kuruluşları metropoliten alanda gönüllü iş birliğine yönelmekte ve özel amaçlı birliklere katılmaktadır. Bu model ABD’de birçok eyalette görüldüğü gibi az gelişmiş birçok metropoliten kentte de tecrübe dilmektedir. ABD’de Houston 800’e yakın yerel yönetim ve özel bölgeyi kapsamakta iken Chicago Metropoliten Alanı farklı türden 500’e yakın yerel yönetimden oluşmaktadır (Slack, 2007: 14-15). Hindistan’da Mumbai

metropoliten alanında yer alan Mumbai Bölgesel Kalkınma İdaresi, 8 anakent belediyesi, 9 belediye ve 1000'den fazla köyü kapsamaktadır.

3.2.

İki Kademeli Metropoliten Yönetişim Modeli

İki kademeli model (two-tier government model), mevcut yerel yönetim biriminden ayrı yeni bir yönetim kademesinin bulunduğu metropoliten yönetimlerdir. Üst kademe daha geniş bir coğrafi alandan (metropoliten alan veya onu aşan bir bölge) sorumlu olan bir yönetim organı ile alt kademe veya alan belediyelerinden (kent ve kasaba gibi) oluşur. Üst kademe yönetimler ölçek ekonomileri ve dışsallıklara dayalı olarak ulaşım, kentsel planlama ve katı atık yönetimi gibi metropoliten alan genelinde hizmet sunarken alt kademedekiler parklar ve yeşil alan yönetimi gibi yerel nitelikli hizmetleri yürütürler. Tokyo, Seul, Vancouver, Madrid, Portland, Cape Town, Abidjan ve Bergen gibi metropoliten alanlar bu modele göre yapılanmıştır (Slack ve Côté, 2014: 12).

Bu modelde üst kademe otorite ile alt kademe-deki yerel yönetimler arasında dikey ve yatay açıdan yetki ve görevlerin paylaşımı ile gelirlerin bölüşümü ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu düzenlemelerin yapılmaması durumunda yetki ve görev çakışmaları, mali kaynakların israfı ve veya karşı hesap verme sorumluluğu problemleri ortaya çıkmaktadır. Örneğin; alt kademe belediyenin sınırları içindeki ana ulaşım yollarından üst kademe belediyenin sorumlu olması ve bu kapsamdaki yatırımların gecikmesinden kaynaklanan sorunlardan alt kademe belediye sorumlu tutulabilmektedir. Ayrıca üst kademe ve alt kademe belediyelerin farklı siyasi bağlılığa sahip olması durumunda da çatışmalar çıkabilmektedir.

Bu sorunlara ek olarak, mükellefler için birden çok yönetim kademesinin bulunması kafa karıştırıcı olabilmekte, yetki ve görevlerin koordinasyonu yetersiz kalabilmekte ve kademeler arası çatışma ve anlaşmazlıklar karar almayı geciktirebilmektedir (Slack ve Côté, 2014: 13).

3.3.

Metropoliten Alanda Gönüllü İş Birliği Modeli

Gönüllü iş birliği modeli (voluntary cooperation), finansman ve görevleri bakımından mevcut yerel yönetimlerle gönüllü iş birliğine dayanan metropoliten yönetimlerdir. İş birlikleri üye yerel yönetimlerin kurullarda temsiline dayanan yönetsel ve siyasi entegrasyonu içerir. İki kademeli yönetimlere göre daha sık karşılaşılan metropoliten yönetim modelidir. Yerel yönetimler arası gönüllü iş birlikleri metropoliten alanın tamamında veya bir kısmında yetkili olabilir. Metropoliten alanın tamamında yetki ve sorumluluğu bulunan belediyeler arası ortak yönetimlerde dolaylı yoldan seçilmiş meclisler bulunur. Fransız yerel yönetim sisteminde bulunan “kent toplulukları” (communautés urbaines) ve “kırsal topluluklar” (communautés d’agglomération) bu modele örnek teşkil eder. 1992 yılında Marsilya’nın da içinde yer aldığı üç belediye ile başlayan ve zaman içinde sayısı artan gönüllü iş birliği modeli, 2000 yılında yerini iki kademeli kentsel yönetim modeline bırakmıştır. İtalya’da Milano kentindeki Kuzey Milano Bölgesi Kalkınma Birliği sadece dört belediyeyi kapsamakta ve ticaret odası temsilcilerinin de bulunduğu bir meclis tarafından yönetilmektedir (Lefèvre, 2008: 147).

Ayrıca İspanya ve Belçika’da belediyeler arası ortak yönetimler ile Hollanda’da kamu idareleri, müşterek ajanslar ve merkez kentler de gönüllü iş birliğine örnek oluşturmaktadır. Gö-

nüllü işbirlikleri bir kentsel alanda politik olarak birlikler oluşturmak veya birliklerin varlıklarını sona erdirmenin kolay olması, ek kurumsal düzenlemelere gerek olmaması ve iş birliğinden kaynaklanan faydaların belediyeler tarafından paylaşılması nedeniyle tercih edilmektedir (Slack, 2007: 21-22).

3.4.

Metropoliten Alanda Kurulan Özel Amaçlı Yönetimler

Özel amaçlı yönetimler (special purpose districts), belediye sınırlarının dışına taşan yerel hizmetlerin yönetimi için alternatif oluşturmaktadır. Özel amaçlı bölgeler, aynı belediye hizmetlerini birkaç farklı belediyeye temin eder veya dışsallığı bulunan yerel hizmetleri yönetmeyi kolaylaştırır. ABD’de yerel yönetimlerin üçte biri eğitim, ulaşım, ekonomik kalkınma, su ve katı atık yönetimi hizmetlerini sunan “özel bölgeler” veya “okul bölgelerinden” oluşmaktadır. Özel bölgelerin ortak kurulları, söz konusu hizmetlerin yürütülmesinin yanında vergilendirme, fiyat koyma ve diğer politikaların oluşturulmasından sorumludur. Bu bölgeler, belediye meclisleri tarafından dolaylı olarak kontrol edilmektedir (Slack, 2004: 16).

Özel amaçlı bölgelerde hizmet dışsallıkları belirli alanlarla sınırlı kalmakta ve politik etkiden uzak, uzmanlığa dayalı olarak karar almak mümkün olmaktadır. Bununla birlikte, her bir özel bölge tek amaca hizmet ettiği için, birbiriyle ilişkili hizmetler (ulaşım, su ve kanalizasyon gibi) arasında eşgüdüm sağlamak zorlaşmaktadır. Ayrıca özel amaçlı yönetimler harcama kararlarını alırken, bu harcamaların fonlanmasında kullanılan vergileri belediye meclisleri toplamaktadır. Harcamalar ile gelirler arasındaki bağın olmaması ise bu kuruluşların hesap verme sorumluluklarını azaltmaktadır (Slack, 2004: 16).

4

METROPOLİTEN BELEDİYELEERDE KURUMSAL YÖNETİŞİM MODELLERİ

Yerel yönetimlerde yürütme organı ve meclisin oluşumu ile organlar arası yetki ve görev paylaşımı dikkate alındığında kurum içi yönetim modelleri de kentsel yönetim modelleri gibi çeşitlenmektedir. Bu konudaki teorik ve ampirik çalışmalar ile geliştirilen tipoloji önerileri genellikle ABD ve Birleşik Krallık örneklerine dayanmaktadır. Böylece birçok kategori ve alt kategoriler ortaya çıkmıştır. Metropolitan belediyeler de dahil olmak üzere genel olarak yerel yönetimlerde yürütme organı ve meclisin oluşumu bakımından üç model karşımıza çıkmaktadır: Belediye başkanı-meclis modeli, profesyonel yönetici-meclis modeli ve komisyon modeli (bkz. Sobacı ve Köseoğlu, 2016: 30-31; Duvall, 1999: 64-67; DeSantis ve Renner, 2002). Bu

modeller büyük ölçüde metropoliten kent yönetimlerindeki üst kademe ve alt kademe belediyeler için de geçerlidir.

4.1.

Belediye Başkanı- Meclis Modeli

Belediye başkanı-meclis modelinde meclis, doğrudan seçimle işbaşına gelen belirli sayıda üyeden oluşmaktadır. Meclis üyeliği genellikle yarı-zamanlı bir sorumluluktur. Belediye başkanı meclisin içinde dolaylı seçimle oluşabildiği gibi, doğrudan seçmenler tarafından seçilerek de belirlenebilmektedir. Belediye başkanları, belediye

görevlerini profesyonel yöneticiler ve kendi atadıkları kamu görevlileri eliyle yürütmektedir.

Bu model kendi içinde güçlü ve zayıf biçimde uygulanabilmektedir. **Güçlü belediye başkanlı meclis modelinde** seçimle işbaşına gelen başkan yürütme organı olup belediye idaresinin en üst amiridir. Başkanın bu bağlamda belediye birim amirlerini atama ve görevden alma, bütçeyi hazırlama ve meclis kararlarını veto etme gibi mali ve idari yetkileri bulunmaktadır. Güçlü başkan sistemi, kentte güçlü bir siyasi ve idari liderlik ortaya çıkarır. Meclis rutin idari görevlerden kurtulacağı için kent halkının gerçek ihtiyaçlarına odaklanabilir. Başkan politik ve idari liderliği elinde bulundururken meclis onun politika ve eylemlerini denetleyen bir organa dönüşür. Bu sistemde başkan ve meclisin görev süresi ülkelere göre değişebilmektedir. Örneğin; ABD’de başkan ve meclisin görev süresi genellikle 4 yıldır. **Zayıf belediye başkanlı meclis modelinde** ise belediye başkanı yine seçimle işbaşına gelmektedir. Bununla birlikte, başkanın idari yetkileri ve personel üzerindeki kontrolü sınırlıdır. Belediye başkanı nispeten sembolik bir makamdır. Belediye yönetimi ve karar alma süreçlerinde meclis daha aktif rol oynamaktadır. Zayıf başkan sistemi genellikle küçük kentsel yerleşimler ve kırsal alan yönetiminde başarılı olmaktadır. Ancak bu sistem güçlü bir liderliği ortaya çıkaramaması ve meclis ile başkan arasındaki informel ilişkilerin yürümemesi durumunda etkili çalışmaması nedeniyle eleştirilmektedir.

4.2.

Profesyonel Yönetici-Meclis Modeli

İkinci model olan **profesyonel yönetici-meclis modeli** belirli sayıda üyeden oluşan ve seçimle gelen bir meclis ile meclis tarafından atanan ve

ona karşı sorumlu olan bir profesyonel yöneticiden oluşmaktadır. Bu modelde meclis kararları alır ve belediye politikalarını belirlerken profesyonel yönetici, meclis kararlarını uygulamaktan ve belediye idaresinden sorumludur. Bu kapsamda profesyonel yönetici birim yöneticilerini atar ve görevden alabilir, meclise raporlar sunar ve belediye yönetmeliklerinde verilen görevleri yerine getirir. Hem meclis hem de profesyonel yöneticinin genellikle parti bağlılığı bulunmaz. Profesyonel yönetici her zaman yerel yönetim dışından atanmaz, zaman zaman meclis üyeleri arasından da görevlendirilebilir. Profesyonel yöneticinin yanında genelde meclis içinden seçilen ve daha çok sembolik nitelikte bir belediye başkanı da vardır. Bu sistem belediyenin işletme-benzeri bir modelle yönetilmesine yardımcı olur. Ancak belediye organları arasında fren-denge sistemine ve güçlü bir siyasi liderliğin gelişmesine imkân vermez. Ayrıca seçmenlerin yönetici üzerinde doğrudan kontrolünün olmaması da yerel demokrasi açısından eleştirilmektedir.

4.3.

Komisyon Modeli

Komisyon modeli, diğerlerine göre nispeten daha az yaygındır. Bu modelde, seçimle işbaşına gelen az sayıdaki (3, 5 veya 7 kişilik) komisyon üyesi hem karar hem de yürütme organı olarak hareket etmektedir. Komisyon üyelerinden birisi, belirli usullere dayalı olarak belediye başkanı unvanını kullanır. Başkan doğrudan halk tarafından seçilebileceği gibi komisyon tarafından da belirlenebilir. Her bir komisyon üyesi aynı zamanda belediye idari birimlerinden de sorumludur.

5

METROPOLİTEN YÖNETİŞİM MODELLERİNE İLİŞKİN UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Bu bölümde farklı ülkelerden seçilen metropoliten kent yönetimleri daha önceden ortaya konulan metropoliten yönetim modelleri ve belediyelerde yürütme organı-meclis ilişkileriyle ilgili sistemler bağlamında analiz edilmektedir. Analize esas teşkil eden kentler seçilirken farklı ülkelerden olmasına, kent yönetimiyle ilgili veri ve bilgi bulunmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca bir kentin metropoliten yönetim tecrübesini anla-

mak amacıyla seçilen kentlerin tarihsel gelişim süreci de değerlendirilmeye çalışılmıştır. Kentler incelenirken yönetimler arası yetki ve görev paylaşımı (merkezi otorite, bölgesel yönetim, anakent belediyesi ve alt kademe belediyeler arasındaki ilişkiler), yürütme organı ve meclislerinin oluşumu, fonksiyonlarının mekânsal dağılımı kriterleri kullanılmıştır.

5.1.

Tek Kademeli Metropolitan Yönetişim

Daha önce de ifade edildiği gibi tek kademeli metropolitan yönetimler, farklı belediyelerin birleşmesi veya katılımı yoluyla metropolitan alanda yerel fonksiyonların yerine getirilmesinde tek bir yerel otoritenin yetkili kılınmasıdır. Tek kademeli birleşik kentsel yönetim bağlamında Kanada'da yer alan Büyük Toronto Metropolitan Bölgesi, tek kademeli parçalı modele örnek olarak ise Mumbai Metropolitan Bölgesi incelenmektedir.

5.1.1. Toronto (Kanada)

Kanada'da Vancouver, Montreal ve Quebec gibi kentlerde metropolitan düzeyde çok sayıda fonksiyonu yerine getiren, metropolitan alanın tamamından ya da önemli bir kısmından sorumlu olan iki kademeli metropolitan yönetim modeli örneklerini yaygın olarak görmek mümkün ise de Toronto bu modellerden farklı olarak tek kademelidir. Toronto, 1998 yılından itibaren iki kademeli modeli terk ederek tek kademeli metropolitan modele geçmiştir. Toronto metropolitan düzeyde bir yerel otoritenin bulunmadığı, metropolitan hizmetlerin özel amaçlı otoriteler tarafından yerine getirildiği ve güçlü bir federe yönetim (il yönetimi) müdahalesinin söz konusu olduğu tek kademeli metropolitan yönetim modeline örnek teşkil etmektedir.

1953 yılında üst kademe yönetim olarak **Toronto Metropolitan Belediyesi** (Metro Toronto) kurulmuş ve iki kademeli yönetim modeli 1997 yılına kadar bu bölgede uygulanmıştır. 1970'li yıllarda çevre belediyelerin nüfusu merkez kenti aşmıştır (Williams, 1999: 173). Metropolitan alandaki kentsel büyümenin çoğu anakent sınırları dışında

gerçekleşmesine rağmen federe yönetim anakent sınırlarını genişletmemiştir. 1988 yılında ise metropolitan meclis üyelerinin doğrudan seçimle gelmesinin ardından alt kademe belediyelerin seçilmiş temsilcileri ile çatışmalar artış göstermiştir (Sancton, 2009: 5). Belediye hizmet maliyetleri, politik işlevsizlik ve merkez kent dışında hızlı nüfus artışı Toronto'da kentsel yönetim bakımından yeni arayışları gündeme getirmiştir.

1995 yılında Ontario federe yönetimi fiziksel genişleme, nüfus artışı ve değişimi, ekonomik kalkınma meselelerine çözüm geliştirmek için Metro'nun yeniden ölçeklendirilmesi görevini yerine getirmek üzere Büyük Toronto Görev Gücünü (Greater Toronto Task Force) kurmuştur (Joy ve Vogel, 2015: 40). Böylece 1998 yılında anakent belediyesi ve altı alt kademe belediyeden oluşan kentsel yönetim modeli lağvedilmiş ve yerine 2,4 milyon nüfusu kapsayan tek kademeli metropolitan kent yönetim modeline uygun olarak Toronto kenti kurulmuştur (bkz. Şekil 1). Bu birleşmeye, yerel kimliğin kaybolması ve yerel yönetime erişimin kısıtlanması noktasında ciddi itirazlar da olmuştur.

Birleşmenin ardından Ontario il yönetimi yasal değişiklik yaparak Toronto meclisinin üye sayısını 45'e düşürmüştür. Yeni Toronto kenti seçilmiş meclis üyeleri ve yine 4 yıl için seçilen belediye başkanı başkanlığında toplanan meclis-komite yönetim modeline göre örgütlenmiştir. Meclis ayrıca profesyonel bir yönetici atamaktadır. Önceki Metro Toronto belediyelerini temsil etmek üzere 10-12 üyeden oluşan altı meclis oluşturulmuş, daha sonra ise meclislerin sayısı dörde indirilmiştir (Joy ve Vogel, 2015: 40).

Birleşmenin ardından il yönetimi birçok önemli sosyal ve fiziki altyapı maliyetlerini kent yönetimine devretmiştir. Toronto kenti sosyal yardımlar, halk sağlığı ve konut gibi sosyal hizmetler; ulaşım, yangın ve ambulans gibi acil hizmetleri ile parklar, kültür ve rekreasyondan oluşan ye-

Şekil 1

Büyük Toronto Metropolitan Alan

Kaynak: [https://wikitravel.org/en/](https://wikitravel.org/en/Toronto)

Toronto, 12.10.2019.

rel hizmetleri sunmaktadır. Metropolitan alan içindeki belediyeler vergilerin toplanması, yerel elektrik, halk sağlığı, rekreasyon, sanayi için yer tahsisi ve yangınla mücadele hizmetlerini yürütmektedir. Ekonomik kalkınma, planlama ve yollar, kanalizasyon ve atık yönetimi, su temini, kütüphaneler, okul kurulları ve lisans verme/denetim hizmetlerinin yürütülmesi ise hem Toronto yönetiminin hem de özel amaçlı kentsel hizmet idarelerinin ortak sorumluluğundadır (Williams, 1999: 176).

Ancak birleşmeden sonra Toronto belediyesinin de içinde olduğu **Büyük Toronto Bölgesinde** planlama, su temini ve atık yönetimi fonksiyonlarında ciddi problemlerle karşılaşmıştır. Bunun üzerine Ontario ili bölgesel ulaşımı izleme görevi bulunan ve bölgedeki belediyelerin resmi temsilcilerinden oluşan Büyük Toronto Hizmetleri Kurulu'nu oluşturmuştur. Ancak bu kurul da ciddi bir başarı elde edememiştir. Sonuçta bölgenin ulaşım hizmetleri federe yönetim (Ontario İli) tarafından üstlenilmiştir. Birleşme neticesinde maliyetlerde ciddi bir azalma görülmemiş, ancak vergi tabanında adil bir paylaşımı ve yerel hizmetlerde standartlaşma ve eşitlik sağlanmıştır (Bird ve Slack, 2008: 203). 2018 yılı itibarıyla Toronto Metropolitan Alanında yer alan 6,3 milyon nüfusun ancak yarıya yakını (yaklaşık 3 milyon kişi) Toronto kentinde yaşamaktadır. 2015 yılı itibarıyla kent, 115 milyar dolarlık bir bütçeye sahiptir.

5.1.2.

Mumbai (Hindistan)

Hindistan Anayasasına göre yerel yönetimler **kırsal alan** ve **kentsel alan** olmak üzere iki türdür. Kırsal alan yerel yönetim birimleri (panchayat sistemi) **zila parishad, panchayat samiti** ve **gram panchayat** olmak üzere üç çeşit olup bu birimlerin arasında hiyerarşi bulunmaktadır (Türker, 1999: 655-659). 2018 verilerine göre Hindistan genelinde 267.428 yerel yönetim birimi olup bunların 262.771'i kırsal alan yerel yönetimi, 4.657'si ise kentsel alan yerel yönetimidir. Kırsal alan yerel yönetim birimlerinin 632'si bölgesel düzeydeki yerel yönetim birimleriyle (zila parishad), 6.672 orta düzey yerel yönetim birimi (panchayat samiti), 255.466 adet köy tipi yerel yönetim birimi (gram panchayat) bulunmaktadır. 2016 yılı verilerine göre Hindistan nüfusu 1,3 milyara ulaşmış olup, kentlerde yaşayan nüfusun genel nüfus içindeki payı %31,2'dir ki bu da yaklaşık 396 milyon kişi anlamına gelmektedir (<http://www.clgf.org.uk/...India.pdf>, 09.09.2019).

Hindistan Anayasasına göre kentsel yerel yönetimler arasında da hiyerarşik kademelenme söz konusudur. Metropolitan alandaki belediyelere **Mahanagar Palika** (municipal corporation), küçük ve orta ölçekteki kentlerde kurulan belediyelere **Nagar Palika** (municipality, municipal council) ve küçük kentsel geçiş alanlarında kurulan yerel yönetim birimlerine **Nagar Pancha-**

yat (notified area council, city council) adı verilmektedir. Hindistan genelinde 205 mahanagar palika, 3.255 nagar palika ve 1.197 nagar panchayat bulunmaktadır (www.lse.ac.uk/...Aijaz.pdf, 12.09.2019).

Metropoliten belediyeler (municipal corporation) eyaletlere göre farklı adlandırılmaktadır. Örneğin: Delhi, Uttar Pradesh, Uttarkand, Bihar, Rajasthan ve Haryana'da **Nagar Nigam** kullanılırken Gujarat, Goa, Karnataka ve Maharashtra'da **Mahanagar Palika** metropoliten yönetimi ifade etmek üzere tercih edilmektedir. Metropoliten ayrıntılı yönetim yapısı, eyalet yasama organlarının kabul ettiği yasalara göre eyaletten eyalete değişmektedir. Bununla birlikte, temel yapı ve işlevlerinin birbirine oldukça benzediği söylenebilir. Metropoliten yönetimler bir kamu tüzel kişiliği olarak eyalet meclisinin çıkaracağı yasa ile kurulmaktadır.

Anayasaya uygun olarak oluşturulan planlama kurumlarından birisi olan **Mumbai Metropoliten Bölgesel Kalkınma İdaresi** (MMRDA) 4.355 kilometrekareye yayılan yüz ölçümü ve 24 milyona yaklaşan devasa nüfusuyla 8 metropoliten belediye (Mumbai, Thane, Kalyan-Dombivali, Navi Mumbai, Ulhasnagar, Bhiwandi-Nizamapur, Vasai-Virar ve Mira-Bhayandar) ve 9 belediye (Ambarnath, Kulgaoon-Badalapur, Matheran, Karjat, Panvel, Khopoli, Kalem, Uran ve Alibaug) ile 1000'den fazla köyü kapsayan Mumbai Metropoliten Bölgesi'nin (MMR)² kalkınma planlarını hazırlamaktan sorumludur (https://mmrda.maharashtra.gov.in/home, 09.09.2019).

Ülkedeki en eski metropoliten yönetimlerden biri olan **Mumbai (Bombay) Belediyesi** Kalküta Belediyesi ile birlikte 1726 yılında kurulmuştur. 1888 yılında yeniden düzenleme yapı-

arak "Bombay Municipal Corporation Act" ile Mumbai Metropoliten Belediyesinin temelleri atılmıştır (http://www.ielrc.org/content/e8809.pdf, 25.09.2019). Tarihsel süreç içerisinde yerel yönetimlerle ilgili Hindistan'da ortaya çıkan her değişiklik metropoliten yönetimleri de etkilemiş ve bu kuruluşları günümüzdeki statülerine kavuşturmuştur (Shriram, 1971: 14).

Belirtmek gerekir ki, Mumbai Metropoliten Bölgesi ile Büyük Mumbai Metropoliten Belediyesi'nin (Municipal Corporation of Greater Mumbai) idari sınırları örtüşmemektedir (bkz. Şekil 2). Büyük Mumbai Metropoliten Belediyesi, 603 km² yüzölçümü ve 2019 tahminlerine göre 13 milyona yakın nüfusuyla Hindistan'ın ikinci büyük metropolüdür. Yukarıda belirtildiği gibi Mumbai Metropoliten Bölgesinin nüfusu ise 24 milyona ulaşmaktadır (http://web.archive.org/web/...-worldua.pdf, 22.09.2019).

Büyük Mumbai Metropoliten Belediyesi, diğer Hindistan metropollerinde olduğu gibi tek kademeli parçalı metropoliten yönetim modeliyle yönetilmektedir. Metropoliten yönetimde "metropoliten meclis", "belediye başkanı" ve "metropoliten komiteler" olmak üzere olmak üzere üç tür organ bulunmaktadır.

Metropoliten Meclis, metropoliten yönetimin temel karar organı olup Federal Anayasa hükmü gereği 5 yıllık bir görev için seçilmiş temsilciler ile atanmış 227 üyeden oluşmaktadır. Her ay olağan toplantısını yapan meclise belediye başkanı başkanlık etmektedir. Meclise çalışmalarında yardımcı olmak üzere üye sıfatıyla atanan ve oy hakkı bulunmayan uzmanlar yardımcı olur. Anayasa gereği geri kalmış sınıflara, kast ve kabile mensupları ile kadınlara belirli sayıda kontenjan ayrılır (https://portal.mcgm.gov.in/irj/portal/anonymous/qlcorporation, 28.09.2019).

² Mumbai Metropoliten Bölgesi (MMR), Mumbai Metropoliten Bölgesel Kalkınma İdaresi'nin sorumlu olduğu bölgeyi ifade etmektedir.

Şekil 2.

Mumbai Metropolitan Bölgesi

Kaynak: <https://www.quora.com/...>

Region-MMR, 22.09.2019.

Metropolitan Belediye Başkanı, meclisin üyeleri arasından ve 2,5 yıllık süre için seçilir. Başkanın yürütme görevinden çok temsil görevleri vardır ve sembolik bir konuma sahiptir. Hint yönetim geleneğinde belediye başkanları için “şehrin ilk vatandaşı (first citizen)” sıfatı kullanılmaktadır. Nitekim Mumbai Belediye başkanı için de “Mumbai'nin İlk Vatandaşı” sıfatı kullanılmaktadır. Yürütme göreviyle fiilen “Genel Sekreter” (Municipal Commissioner) ilgilenir. Genel sekreter oy kullanma hakkı bulunmaksızın meclis ve toplantılarına katılabilir ve toplantılarda söz alabilir. Belediye bütçesini hazırlayarak ilgili komisyona ve meclise sunar (<https://portal.mcgm.gov.in/...6f29601fef5d15a0da11eceff7177ce5>, 24.09.2019).

Mumbai Metropolitan Belediyesi bünyesinde Daimi Komite, Eğitim Komitesi, Brihanmumbai Elektrik Tedariki ve Ulaştırma Komitesi (Brihanmumbai Electric Supply and Transport-BEST), Geliştirme Komitesi, semt komiteleri (Ward Committees) ve özel komiteler bulunmaktadır. Bunlara metropolitan belediye başkanı başkanlık yapmaktadır. Metropolitan hizmetler esasen komiteler eliyle yürütülmektedir. Mumbai'de yer alan 16 semt komitesi bağlı oldukları semtin temizliği, yollarının bakımı, hastanelerin bakımı ve diğer kentsel hizmetlere ilişkin önerilerin

kent yönetimine taşınmasında etkili bir rol üstlenir. Bunların dışında metropolitan yönetime yardımcı olmak üzere Halk Sağlığı Komitesi, Pazar, Mezbaha ve Parklar Komitesi, Hukuk ve İdari-Mali İşler Komitesi, Kadın ve Çocuk Sağlığı Komitesi gibi pek çok özel amaçlı komite kent yönetiminde aktif rol oynar (<https://portal.mcgm.gov.in/irj/portal/anonymous/qlmayoffice>, 28.09.2019).

Mumbai aynı zamanda Hindistan'ın mali yönden en güçlü belediyesidir. 2019 yılı itibarıyla 272 milyar rupilik (yaklaşık 4 milyar dolar) bir bütçeyi yönetmektedir. Mumbai metropolitan yönetiminin vergi gelirleri arasında emlak vergisi, meslek vergisi, okruva vergisi (satış veya tüketim amaçlı metropolitan bölgeye giren mallardan alınır) ve motorlu taşıtlar vergisi yer alır. Vergi dışı gelirler ise, esas itibarıyla ücretler, belediye işletme ve mallarının gelirleri, eyalet hükümetinin yardım ve bağışları ile cezalar olarak sıralanabilir. Belirtmek gerekir ki, eyalet hükümetlerinin yardımlarına bağımlılık birçok metropolde olduğu gibi Mumbai'de de artış eğilimindedir (http://www.janaagraha.org/files/publications/MCMG_final.pdf, 22.09.2019; <http://www.careratings.com/...Budget%202018-19.pdf>, 22.09.2019).

5.2.

İki Kademeli Metropoliten Yönetişim

İki kademeli yönetim modeli, üst kademede anakent belediyesi gibi bir otorite ve alt kademede çok sayıda belediyeden oluşmaktadır. 1990'lı yıllardan itibaren sayısı giderek artan iki kademeli metropoliten yönetim modeline Londra, Paris, Lima, Madrid, Seul ve Marsilya kentleri örnek olarak incelenmektedir.

5.2.1. Londra (İngiltere)

Londra daha 19. yüzyılın başında nüfusu 1 milyona ulaştığından dünyanın ilk modern metropoliten yönetimi olarak kabul edilir. 1889 yılında Londra İl Meclisi kurulduğunda, 4 milyon Londralı metropoliten sınırların dışındaki yeni banliyölere doğru yayılmıştı. II. Dünya Savaşı döneminde metropoliten alan nüfusu dış çeperlere doğru yönelmiş, ancak daha sonra kent merkezindeki nüfus artışı devam etmiştir (Rao, 2007: 15).

1963 yılında kurulan Büyük Londra Meclisi (the Greater London Council) yaklaşık 7 milyon nüfusu kapsamakta ve Büyük Londra İli (the

Greater London County) ve 32 ilçeden oluşmaktaydı. 1986 yılına kadar süren bu yönetim modelinde Büyük Londra Meclisi, Londra fonksiyonel alanının tamamını içermekteydi. Büyük Londra ili, doğrudan seçilen temsilcilerinden oluşan bir meclisti. Büyük Londra Meclisi ile 32 ilçeyi birbirinden ayıran iki kademeli yönetim sistemi uygulanmaktaydı. İlçelerden aktarılan paylar Meclisin öz gelirlerini oluşturmaktaydı. Ayrıca merkezi idareden aktarılan mali transfer gelirleri de bulunmaktaydı. Büyük Londra Meclisi'nin görev alanı zaman içinde genişledikçe, planlama ve ulaşım gibi önemli fonksiyonlar da merkezi idareden metropoliten yönetime geçmiştir (Lefèvre, 2008: 143).

1986 yılında Büyük Londra Meclisi'nin kapatılmasıyla birlikte Londra'da tekrar bir metropoliten yönetim sistemi ancak "Büyük Londra İdaresi" (the Greater London Authority) adıyla 2000 yılında oluşturulabilmiştir. Büyük Londra 33 ilçe (borough) ve Londra metropoliten alanını oluşturan 13 kasabayı (county) kapsayan üç bölgeden birini içine almaktadır (Rode, 2011: 200). Böylece Büyük Londra İdaresi, 34 alt kademe yerel yönetimi kapsamakta ve toplam 9 milyonluk bir nüfusa hizmet götürmektedir (bkz. Şekil 3).

Şekil 3

Büyük Londra Yönetimi ve İlçeleri

Kaynak: <https://urbanage.lsecities.net/data/regional-overview-london-2006>

Bu yeni modelde faaliyetleri Londra Meclisi tarafından denetlenen ve doğrudan halk tarafından 4 yıl için seçimle işbaşına gelen bir belediye başkanı bulunmaktadır. Londra Meclisi'nin 11 üyesi geniş seçim bölgelerinden ve 14'ü ise özel bölgelerden olmak üzere 25 temsilcisi vardır. Bu modelde, öncekinden farklı olarak Başkan güçlenmiş ve güçlü bir politik meşruiyet elde etmiştir. Başkan belediye harcamaları, önemli politika kararları ve planlama kararlarını verme yetkisine sahiptir. Bu kararlardan kanunda açıkça belirtilenleri doğrudan kendisi almakta iken, bazı kararlarını ise alt kademelere devredebilmektedir. Meclisin karar verme ve yürütme ile ilgili yetkisi bulunmamakta, ancak başkanın kararları üzerinde denetim yaparak onu hesap verebilir kılmaktadır.

Büyük Londra İdaresinde önemli ölçüde Başkanın kontrolünde olan Ulaşım, Ekonomik Kalkınma, Polis ve Yangın ve Acil Yardım olmak üzere dört yardımcı kurum bulunmaktadır. Londra için Ulaşım (Transport for London) kentin tamamında ulaşım planlaması, otobüsler, metrolar, taktiler ve yollar da dahil olmak üzere toplu taşıma hizmetleri, trafik yönetimi, yolların bakım-onarımı, yürüyüş ve bisiklet alanları ile trafik ışıklarının yönetiminden sorumludur. Belediye başkanı aynı zamanda yönetim kurulu başkanı olup müdürü ve yürütme yetkisi olmayan 15 üyeyi atar. Londra Kalkınma Ajansı (London Development Agency) sanayi, kamu ve gönüllü sektörle iş birliği içinde çalışarak ve özel sektörü teşvik ederek ekonomik kalkınma ve yenilenmeyi koordine eder. Başkan, kurum müdürü ile yönetim kurulu nun 17 üyesini atar. 23 üyeden oluşan Metropolitan Polis İdaresinin (Metropolitan Police Authority) 12 üyesi meclis temsilcileri arasından, 1 üyesi İçişleri Bakanı tarafından, 4 üyesi sulh hâkimi tarafından atanmakta ve 6 üye ise bağımsız üye olarak belirlenmektedir. Polis müdürü İçişleri Bakanının teklifi üzerine Kraliçe tarafından atanmaktadır. Londra Yangın ve Acil Planlama İdaresinin (London Fire and Emergency Planning Authority) müdürü ve 17 üyesi Başkan tara-

findan atanmaktadır. Üyelerin 9'u meclis üyelerinden oluşurken ilçeler başkana seçmesi için 9 üye teklif etmektedir (Bird ve Slack, 2008: 206).

Ulusal hükümetin Büyük Londra İdaresi faaliyetleri ve bütçesi üzerindeki sıkı denetimi yerel özerkliği sınırlandırmaktadır. Büyük Londra İdaresinin, önceki metropoliten yönetim modelinden farklı olarak öz gelirleri oldukça kısıtlıdır ve büyük ölçüde ulusal transferler ile ilçelerden gelen fonlara bağımlıdır. Büyük Londra İdaresi, personel ve bütçe büyüklüğü olarak da önceki modele göre oldukça zayıftır (Lefèvre, 2008: 145).

5.2.2.

Paris (Fransa)

1980'lerin başına kadar dünyada merkezî yönetimi temsil eden Fransa, 1982 yılında yapılan yerelleşme reformlarından sonra giderek adem-i merkezî bir ülke haline gelmiş ve bu yeni durumunu Anayasal hüküm altına almıştır. Yerel yönetimlerle ilgili yapılan bir dizi reform, metropoliten alan düzenlemeleri ile devam etmiştir. Fransa'da metropol yönetimi, 2010 tarihinde Yerel Yönetimlerde Reform Kanunuyla birlikte belediyeler arası iş birliği sağlamayı amaçlayan bir kamu kurumu olarak tasarlanmıştır. 2019 yılı itibarıyla Fransa'da 22 metropol yönetimi bulunmaktadır. Bunlar arasından Marsilya, Büyük Paris ve Lyon özel statülü farklı bir metropol yapılanmasına sahiptir.

Metropollerle ilgili düzenlemeler içinde Büyük Paris Metropolü (La Métropole du Grand Paris) de bulunmaktadır. 27 Ocak 2014 tarihli MAPTAM (Modernisation de l'Action Publique Territoriale et d'Affirmation des Métropoles – Bölge Düzeyinde Kamusal Faaliyetlerin ve Metropollerin Modernizasyonu) Kanunu ile oluşturulan Büyük Paris Metropolü, 1 Ocak 2016 tarihinde uygulamaya başlamıştır. 28 Şubat 2017 tarihinde yapılan düzenleme ile Büyük Paris Metropolü yönetimi kapsamlı bir değişikliğe uğramıştır (<https://www.paris.fr/...de-paris-3224>, 11.09.2019).

MAPTAM Kanunun amacı, dezavantajlı mahalleler ve orada yaşayanlara yönelik yerel ve ulusal dayanışma içinde bir kentsel uyum politikası üretmek, mahalleleri güçlendirmek ve eşitliği artırmak olarak belirlenmiştir (Fauconnet ve Guigou, 2015: 8). Bu kanun içinde yer alan Büyük Paris Metropolünün kurulmasındaki temel amaç ise, kent sakinlerinin yaşamını iyileştirmek, yerel alanlar arasındaki eşitsizliği azaltmak, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliği sağlamak, rekabeti artırmak ve yeni bir kent yönetimi ortaya koymaktır. Ayrıca 2024 yılında gerçekleştirilmesi planlanan Olimpiyat Oyunları da bu düzenlemelerde etkili olmuştur (<https://www.paris.fr/de-paris-3224>, 11.09.2019).

Büyük Paris Metropolü, Paris kenti³ ile birlikte “küçük taç (petite couronne)” olarak isimlendirilen üç ilin (Hauts de Seine, Seine Saint Denis ve Val de Marne) sınırları içinde bulunan 123 belediye (commune) ve küçük taç denilen illere sınırdaş Val d’Oise ilinden 1 belediye ile Essonne ilinden 6 belediyeden oluşmaktadır (bkz. Şekil 4). Toplamda 131 belediye ile 7.200.000 nüfus ve 814 km² alan söz konusudur (<https://www.vie-publique.fr/mondial.html>, 13.09.2019). Ayrıca komşu illerde bulunan ve metropole sınırı olan belediyelerin de istemesi halinde metropol alana dahil olmasına imkan verilmiştir (Fauconnet ve Guigou, 2015: 3).

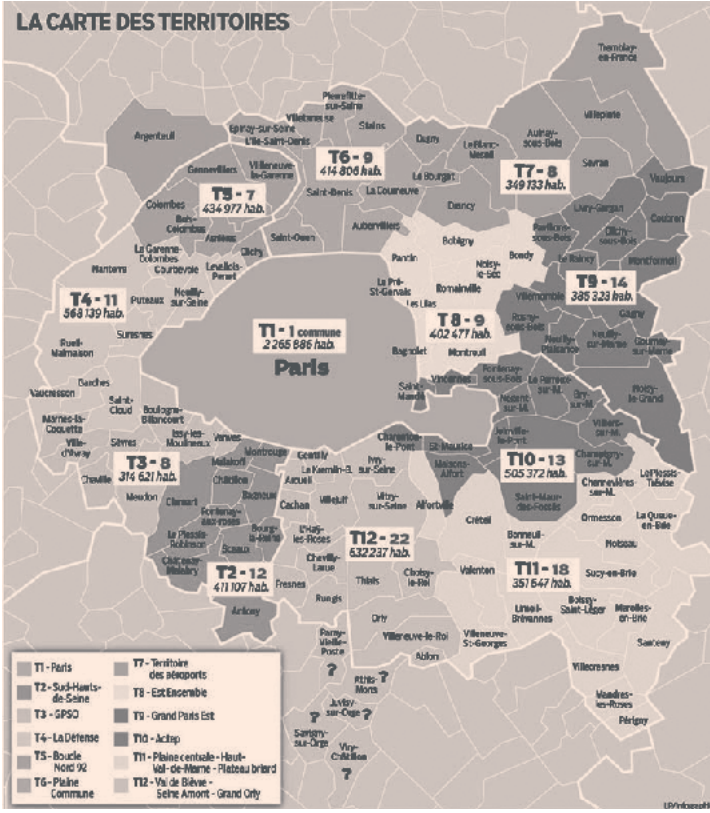
Büyük Paris Metropolü kapsamındaki belediyelerden başka metropol çerçevesinde Bölgesel Alan Yönetimleri (Etablissements Publics Territoriaux)⁴ oluşturulmuştur. Bunlar, belediyeler arası iş birliğini sağlayan kamu kurumu niteliğindeki idari birimlerdir. Büyük Paris Metropolü alanındaki belediyeleri en az 300.000 nüfusa sahip olacak şekilde gruplandıran bir yapılanma-

dır. Ancak Paris Belediyesi tek başına bir Bölgesel Alan Yönetimi olarak değerlendirilmiştir (<https://www.cig929394.fr/publics-territoriaux>, 13.09.2019). Buradan hareketle 12 adet Bölgesel Alan Yönetimi oluşturulmuştur. Önceden var olan yerel topluluklar (communautés d’agglomération) da kaldırılmıştır. Paris dışındaki diğer 11 bölgesel alan yönetiminin meclisleri (conseil de territoire) bulunmaktadır. Bunlar bölge kapsamındaki belediyelerin meclislerinden gelen 72-92 arası üyeden oluşmaktadır. Paris Meclisi (Conseil de Paris) aynı zamanda Bölgesel Alan Meclisi görevi de yapmaktadır (<https://www.vie-publique.fr/mondial.html>, 13.09.2019).

Farklı yapılanmasından dolayı Büyük Paris Metropolü, yerel yönetimde yeniden yapılanma değil, özel mali yapıya ve statüye sahip yeni bir siyasi ve idari yapı olarak değerlendirilmektedir (<https://www.vie-publique.fr/mondial.html>, 13.09.2019). Metropoliten yönetim, metropoliten alanda kentsel planlama; ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme; yerel konut politikası; çevre politikaları ve çevrenin korunması; su yönetimi ve su taşkınlarının önlenmesi görevlerini yerine getirmektedir. Su arıtma ve kentsel su hizmeti, atık yönetimi, kültürel ve sportif hizmetler, kent politikası, sosyal faaliyetler, belediyeler arası şehirleşme planı, enerji ve iklim konuları eğer bu alanda görevli yerel bir birlik yok ise Bölgesel Alan Yönetimi’ne bırakılmıştır. Kentsel planlama, ekonomik kalkınma ve yerleşme gibi konular ise Büyük Paris Metropol Yönetimi ile birlikte kullanılan yetkililerdir (Fauconnet ve Guigou, 2015: 5). Büyük Paris Metropol Yönetimi’nin ulaşım ve toplu taşıma konusunda bir yetkisi ve görevi bulunmamaktadır. Kentsel ulaşım özel amaçlı örgütler tarafından yürütülmektedir.

3 Paris kenti, 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren özel statülü bir modele geçmiştir. Söz konusu özel statü, Paris Belediyesi ile Paris ilini tek çatı altında birleştirmektedir.

4 Bölgesel Alan Yönetimi, “Region” olarak bilinen bölge yönetiminden farklıdır.

Şekil 4

Büyük Paris Metropolü Alanı ve Bölgesel Alan Yönetimleri⁵

Kaynak: <http://https://www.parisdigest.com/information/...>, 13.09.2019.

Metropolün temel gelirleri, merkezi idarenin yardımları ve Belediye Kanunu çerçevesinde görevli olduğu konularda yapılan mali transferlerden oluşmaktadır. Bunun yanında MAPTAM Kanununa göre emlak vergisi ile yerel işletmelerden alınan özel işletme vergisinin bir bölümünü de almaktadır. 2021 yılından itibaren bazı ek yerel vergilerin de doğrudan Metropoliten yönetime bırakılması planlanmıştır (Fauconnet ve Guigou, 2015: 6).

Büyük Paris Metropol Yönetiminin karar organı, 131 belediyenin meclisleri tarafından seçilen 209 üyeli Metropoliten Meclis iken yürütme organı Meclis tarafından seçilen Başkan'dan oluşmaktadır. Başkan, Büyük Paris Metropolü'nü temsil eder. Yürütmenin başı sıfatıyla, genel yönetimden, gelir ve giderlerden sorumludur. Belirtmek gerekir ki 2020 yerel seçimleriyle birlikte Metropoliten Meclisin doğrudan seçimle belirlenmesi kararlaştırılmıştır (<https://www.metro-polegrandparis.fr>, 12.09.2019).

Büyük Paris Metropolü Başkanı başkanlığında 20 başkan yardımcısı ve 10 meclis üyesinden oluşan Metropolitan Büro (Bureau Metropolitana), metropol alana ilişkin temel stratejileri belirlemekle görevli bir müzakere organıdır. Ayrıca faaliyet programını görüşmek üzere metropol kapsamındaki belediyelerin başkanlarının katılımıyla oluşan Başkanlar Kurulu (Assemblée des Maires) ve gönüllü üyeler ile alanında uzman ve tanınmış kişilerin katılımıyla kurulan Kalkınma Kurulu (Conseil de Développement) adıyla iki danışma organı da vardır. 104 üyeli Kalkınma Kurulunun 24 üyesi metropol dahilindeki bölgesel alan yönetimlerinde ikamet eden Parisliler arasından bir erkek ve bir kadın olmak üzere kura usulüyle belirlenirken, 80 üye ekonomi, çevre, sosyal ve kültürel alanlarda çalışmalarıyla bilinen kişiler arasından Büyük Paris Metropol Başkanı tarafından seçilmektedir (<https://www.vie-publique.fr/...mondial.html>, 13.09.2019).

⁵ Her bölgesel Alan Yönetimi (territoire) numaralandırılmıştır.

5.2.3.

Lima (Peru)

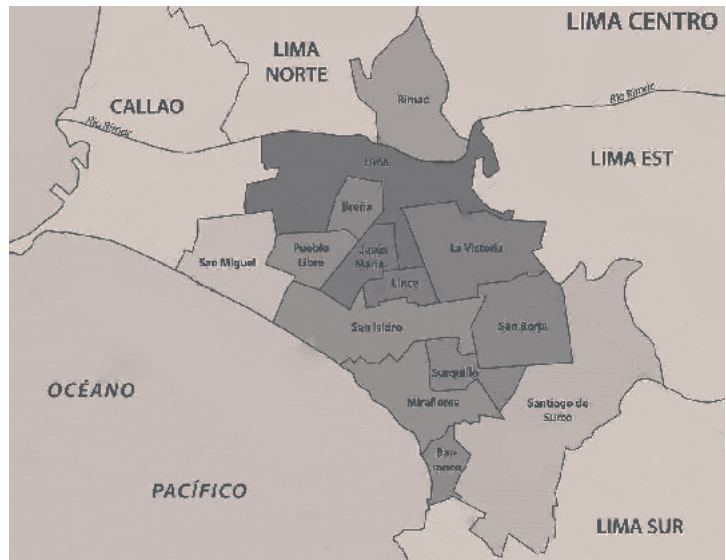
1980 yılından itibaren sivil yönetime geçilmesiyle birlikte Peru'da bir dizi yönetsel reforma girilmiştir. Yerel yönetimlerde yeniden yapılanma süreci de bu kapsamda gündeme gelmiştir. Peru Belediye Kanunu'nda farklı bir düzenleme olmasına rağmen, 1980'lere kadar yerel organlar merkezi yönetim tarafından atamayla oluşturulmuştur. Ancak 1980'lerden sonra belediye organlarının seçimle işbaşına gelmesi mümkün kılınmıştır. Sivil yönetim altında 1984 yılında çıkarılan yeni Belediye Kanunu da yerel yönetimleri güçlendirmede yetersiz kalmıştır. Zaten 12 yıllık sivil yönetimden sonra askeri darbe ile oluşan yeni iktidar, yerel organları seçilerek göreve gelen bölge yönetimlerini feshetmiştir. Nihayet, 2001 yılında yapılan seçimlerle birlikte ülke yeniden sivilleşmeyle başlamıştır. Bu dönemde yapılan anayasa değişikliği ile yeni bölgelerin kurulması, bölge meclislerinin seçimle iş başına gelmesi, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve sivil toplumun yönetime katılımını sağlayacak mekanizmaların oluşturulması amaçlanmıştır (Yıldız, 2018: 72).

2001 sonrası yapılan yasal düzenlemeler çerçevesinde yerel yönetimlerin görevleri yeniden düzenlenmiş ve yetkileri artırılmıştır. Peru'da merkezi idarenin yerel yönetimler üzerinde idari

vesayet denetimi bulunmamaktadır. Peru Anayasası'na göre yerel yönetimler kendi denetleme organlarıyla birlikte anayasada gösterilen diğer denetleme organları tarafından ve ombudsman tarafından denetlenir.

Peru'da 25 bölge yönetimi, 196 il belediyesi ve 1874 ilçe belediyesi bulunmaktadır (<https://rpp.pe/peru/...noticia-102384>, 22.09.2019). Toplam nüfusu 32 milyonu aşan Peru'da nüfusun yaklaşık üçte biri (10,5 milyon) Lima metropoliten alanında yaşamaktadır. Yerel yönetimler içinde başkent Lima'ya farklı bir statü verilmiştir. Gerek Peru Anayasası'nın 198. maddesi ve gerekse yerel yönetimlere ilişkin diğer yasal düzenlemelerde Lima'nın hiçbir bölgeye ait olmadığı ve özel bir statüye sahip olduğu hüküm altına alınmıştır.

Peru Bölgesel Yönetimler Teşkilat Kanunu'na göre Lima Metropoliten Belediyesi (Municipalidad Metropolitana de Lima) siyasi, ekonomik ve idari özerkliğe haiz olup; özel statüsü gereği hem bölgeler hem de belediyelere ait olan yetki ve görevlere sahiptir. Lima Metropoliten Belediyesi, Lima bölge sınırları içerisinde bulunan 42 ilçe belediyesi üzerinde yetki sahibi olan bir il belediyesidir ve iki kademeli metropoliten yönetim modeliyle yönetilmektedir (bkz. Şekil 5). Üst kademede Lima Metropoliten Belediyesi bulunurken, alt kademede ona bağlı çalışan

Şekil 5

Lima Metropoliten Alanı

Kaynak: <https://www.alamy.com/stock-photo/map-of-lima-peru.html>

42 ilçe belediyesi (Distritos Municipalite de Lima Metropolitana) vardır. İlçe belediyeleri, kendi bölgelerinden sorumlu olup, metropol belediye ile koordineli bir şekilde hizmet yürütürler.

Lima Metropolitan Belediyesi'ne planlama, kentsel gelişim ve konut, sosyal ve ekonomik kalkınmanın teşviki, temel mal ve hizmetlerin tedariki, çevre temizliği, ulaştırma, kolluk, sanayi, ticaret ve turizm ile nüfus ve sağlık alanlarında bir dizi görev verilmiştir (PBTk, Md. 161). Peru'da yerel yönetim seçimleri dört yılda bir yapılmaktadır.

Peru Belediye Teşkilat Kanunu'na göre metropoliten yönetimin Lima Metropolitan Belediye Başkanı, Lima Metropolitan Belediye Meclisi ve Lima Metropolitan Belediye Konseyi olmak üzere üç temel organı vardır. Ayrıca Planlama Kurulu, Metropol İşbirliği Kurulu ve Özel Danışma Komisyonları olmak üzere danışma amaçlı üç yardımcı organı daha bulunmaktadır.

Lima Metropolitan Belediye Başkanı (La Alcaldía Metropolitana) belediyenin yürütme organı olup belediye sınırları içerisinde yaşayan seçmenler tarafından 4 yıllık bir süre için doğrudan seçilir.⁶ Belediye başkanına yıllık bütçenin hazırlanması ve uygulanması başta olmak üzere bir dizi mali konuda, kent planlaması, eğitim, spor, kültür, sanat, eğlence ile çevre konularında pek çok yetki ve görev verilmiştir. Bu görevlerin yanı sıra metropoliten bölge içinde yetki görev bölüşümüne ilişkin çalışmalar yapmak, sivil toplum kuruluşlarının ve mahalle konseylerinin gelişimini düzenlemek ve teşvik etmek, çeşitli komisyon ve kurullara atamalar yapmak gibi yetki ve görevler de başkana bırakılmıştır.

Lima Metropolitan Belediye Meclisi (El Concejo Metropolitano), belediye başkanı ve 39 üyeden oluşmaktadır (<http://www.munlima.gob.pe/...metropolitano>, 28.09.2019). Metropol meclis, doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Meclis toplantıları ayda en az 2 en çok 4 defa gerçekleştirilir. Başkan gerektiğinde meclisi olağanüstü toplantıya davet edebilir. Meclis oturumlarına hazır bulunduğu takdirde Metropolitan Belediye Başkanı başkanlık eder. Lima Metropolitan Meclisinin Lima Metropolitan yönetiminin statüsünü düzenlemek ve onaylamak; belediye sınırları dahilinde belediye ve bölgesel konularda düzenlemeler yapmak; büyükşehir yönetiminin siyasi, ekonomik ve idari özerkliğini geliştirici çalışmalar yapmak; harcamalara katılma paylarını, ücretleri, vergileri ve gerekli lisansları düzenlemek; PBTk ile bölge meclislerine verilen yetkileri kullanmak; Bölge Planını ve ilçelerin master planlarını onaylamak; Metropolitan Planlama Kurulu, Metropolitan İşbirliği Kurulu ve Özel Danışma Komisyonlarının teşkilat ve görevlerini belirlemek; tarihi Lima merkezinin gelişimi, kent ekonomisi ve belediye finansmanına ilişkin düzenleme yapmak; Lima'nın konsolide bölgesel bütçesini onaylamak ve uygulanmasını denetlemek gibi görevleri bulunmaktadır (PBTk, Md. 157).

Lima Metropolitan Belediye Kurulu (La Asamblea Metropolitana de Lima), danışma ve koordinasyon organı olup kalkınma planı ve metropol alan konsolide bütçesi ile ilgili istişari görüş bildirmek, bölgesel çaptaki altyapı yatırımlarıyla ilgili öncelikleri belirleyip teklif etmek, yerel kamu hizmetleri ve altyapılarla ilgili ortak yatırım projelerini önermek gibi görevleri yerine getirmek-

6 Belediye Seçim Kanunu'na göre 18 yaşını tamamlamış olmak koşuluyla Lima metropoliten seçim bölgesinde en az iki yıl ikamet edenler seçme ve seçilme hakkından istifade edebilirler. 18 yaşından büyük yabancılar da seçimden önce iki yıldan uzun süre Lima seçim bölgesinde ikamet etmek ve ilgili seçmen kütüklerine usulüne uygun olarak tescil olmak kaydıyla, sınır belediyeleri hariç, seçme ve seçilme hakkına sahiptirler. Silahlı kuvvetler mensupları ve polislerin aday olmaları kanunla yasaklanmıştır. Aynı şekilde dördüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları aynı listelerde bulunamamaktadır.

Şekil 6

Madrid Özerk Bölgesi ve Madrid Metropolitani Alanı

Kaynak: <http://www.usfirepolice.net/espagna/madrid/>,
10.03.2019

tedir. Metropolitani belediye başkanının başkanlık ettiği meclis, 29 ilçe belediye başkanı ve 49 sivil toplum temsilcisinden oluşur. Yılda iki kez olağan olarak toplanır ve olağanüstü toplantı imkânı bulunmaktadır.

Metropolitani yönetimin gelirleri, belediyelere tahsis edilen vergiler, resimler, harçlar, Belediye Tazminat Fonundan (FONCOMUN) tahsil edilen kaynaklar, genel bütçe transferleri, kum ve taş ocaklarından elde edilen gelirler, belediye şirketlerinin özelleştirilmesinden elde edilen kaynakların tamamı, karayollarından tahsil edilen ücretler, Metropolitani Belediye Yatırım Fonu'ndan (INVERMET) elde edilen gelirler ve hisse senedi temettüleri gibi gelirlerden oluşmaktadır. Belediye, ayrıca Kamu Sektörü Borçlanma Kanunu'na uygun olarak iç ve dış borç alabilmektedir (www.mef.gob.pe/...30880-y-30881-1/file, 2,8.09.2019).

5.2.4.

Madrid (İspanya)

İspanya'da Franco rejiminin ardından kabul edilen 1978 tarihli İspanya Anayasası ülke yönetiminde bölgeselleşmeye dayalı bir alan yönetimi modeli ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda

kendi özerk statülerine göre konut, kentsel ve bölgesel planlama, tarım, ulaşım, sağlık, eğitim, sosyal refah ve kültür gibi oldukça geniş bir alanda önemli yasama ve yürütme gücüne sahip 17 Özerk Topluluk (Comunidades Autónomas) kurulmuştur. Özerk Topluluklar belediyelerin sınırlarını belirleme ve metropolitani yönetimler oluşturma veya ortadan kaldırma noktasında da yetkili kılınmıştır (Tomás, 2002: 12).

Madrid metropolitani alanı, 1964 yılında 23 belediyeyi kapsamak suretiyle oluşturulmuştur. Özerk topluluk yönetimlerinin kurulmasının ardından Madrid metropolitani alanının statüsüne son verilmiştir. İspanya parlamentosu, 1983 yılında 5 milyon nüfusa sahip 179 belediyeyi içine alan ve 8.028 km²'den oluşan Madrid Özerk Topluluğu'nun (Comunidad Autónoma de Madrid) kurulmasına karar vermiştir. Madrid özerk bölgesinin sınırları Madrid ilinin sınırlarına kadar genişlemiştir (Tomás, 2005: 48-49). Günümüzde bölge nüfusunun %55'i Madrid metropolitani yönetimi içinde yaşamaktadır. Madrid Özerk Bölgesi içinde yer alan Madrid Metropolitani Alanı Şekil 6'daki görselde yer almaktadır.

Madrid Metropolitani Yönetimi doğrudan se-

çimle oluşan bir bölge meclisi ve onun içinden seçilen bir belediye başkanı tarafından yönetilmektedir. Madrid Meclisi, karar verme ve politik temsil organı olup 4 yıl için doğrudan seçilen 111 üyeye sahiptir. 179 belediye, meclisin altında yer almaktadır ve bölge ile kıyaslandığında sınırlı yetkilere sahiptir. Madrid metropoliten yönetimi ulaşım ve altyapı, eğitim, sağlık, planlama, ekonomik kalkınma, çevre, kültür ve araştırma gibi politika sektörlerinde geniş yetkilere sahiptir. Bu hizmetlerin yürütülmesi için ciddi bir bütçesi ve personeli vardır (Lefèvre, 2008: 143). Kaynaklarının %80'i doğrudan ve dolaylı vergilerden (mal ve hizmetler, emlak ve gelirler üzerinden) oluşmakta olup bunların büyük kısmı merkezi yönetim tarafından aktarılan mali transferlerden oluşmaktadır (Tomás, 2015: 8).

5.2.5.

Seul (Güney Kore)

Seul Metropoliten Bölgesi Seul ve Incheon kentleri ile Gyonggi ilini kapsar. Güney Kore'nin başkenti olan Seul, 10 milyona yakın nüfusuyla metropoliten alanın merkez kentidir. 25 ilçeden (orijinal adıyla "Gu") oluşan Seul Metropoliten Bölgesinin nüfusu son 50 yılda hızlı büyüme sürecine girmiştir. 1960 yılında 3,2 milyon olan nüfus 1980'de 11,9 milyona ve 2005 yılında ise 23,8 milyona ulaşmıştır (Kim ve Choe, 2011: 45).

Güçlü merkezîyetçi bir devlet olan Kore'de 1995 yılına kadar belediye başkanı doğrudan devlet başkanı tarafından atanmaktayken, bu tarihten itibaren hem belediye başkanı hem de Seul metropoliten meclisinin üyeleri 4 yıl için seçimle göreve gelmektedir (Kim ve Han, 2012: 143). İlçe belediye başkanları da 4 yıl için doğrudan yerel seçmenler tarafından seçilmektedir. Seul metropoliten alanı ve Seul şehri Şekil 7'de gösterilmektedir.

Seul metropoliten belediyesi mevzuatın yetkilendirdiği alanda düzenleme yapma yetkisine sahiptir. Yasal statünün kapsamı dışında idari düzenleme yapamaz. Belediyenin idari yapısı,

kadrolar ve personel sayısı başkanlık kararnameleleri ile belirlenir. Seul metropoliten yönetiminin vergi kalemleri ve oranlarını belirleme konusunda yetkisi bulunmamaktadır. Merkezîyetçi yönetim yapısı nedeniyle özerklik verilen konularda bile merkezi idarenin müdahaleleri görülmektedir. Seul belediye başkanı, diğer metropollerde görülmeyen bir ayrıcalıkla, kabine toplantılarına katılma hakkına sahip olmasına rağmen, ulusal sorunlara oldukça sınırlı düzeyde müdahil olabilmektedir (Yi ve Lee, 2018: 45).

Kentsel yönetim bakımından Seul metropoliten alanını yeşil kuşak (greenbelt), kent içinin dönüşümü ve dışı doğru planlı genişleme olmak üzere üç önemli politika şekillendirmiştir. Banliyölere doğru genişleme neticesinde 1971 yılında İngiltere'deki model örnek alınarak kent merkezinden 15 km mesafe uzaklıkta dairesel yeşil kuşak politikası uygulanmıştır. Bu politikayla kentsel yayılmayı önlemek, tarım arazileri ve doğal çevreyi korumak gibi amaçların yanında Kuzey Kore'den gelebilecek roket atışlarına karşı kentin korunması da hedeflenmiştir. Yeşil kuşak politikası, yeni uydu kentlerin ortaya çıkması ve sürdürülebilir çevre bakımından olumlu çıktılar üretmesine rağmen yeşil kuşak ile etrafi

Şekil 7

Seul
Metropoliten
Bölgesi

Kaynak:

[https://
en.wikipedia.](https://en.wikipedia.org/wiki/)

[org/wiki/
File:Map_](https://en.wikipedia.org/wiki/File:Map_Seul_districts_de.png)

[Seul_](https://en.wikipedia.org/wiki/File:Map_Seul_districts_de.png)

[districts_de.png](https://en.wikipedia.org/wiki/File:Map_Seul_districts_de.png)

sarılan kent içi nüfus artmaya ve Seul büyümeye devam etmiştir (Kim ve Choe, 2011: 48).

Nüfus ve ekonomik faaliyetler doyuma ulaşan kent merkezinin dışına taşmış, ulaşım ağlarının genişlemesi ve otomobil kullanımının artmasıyla birlikte 1980'li yıllarda bu kez kent merkezinin 25 km ötesine doğru ikinci kez banliyöleşme dalgası ortaya çıkmıştır (Kim ve Choe, 2011: 46). Nüfus artışını sınırlandırmak için 1982 yılında Başkent Bölgesini Düzenleme Kanunu kabul edilmiştir. Böylece kent merkezinde yeni fabrikaların kurulması kota sistemine bağlanmış ve yeni üniversite kurulması yasaklanmıştır. Kent- sel gelişme banliyölere doğru kaydırılmıştır. Örneğin; 1970'lerde kurulan Gangnam'da gelişmiş altyapıyla birlikte yeni yerleşim yerleri ve ticari alanlar oluşturulmuştur (Kim ve Han, 2012: 146).

Seul kent içinin dönüşümü piyasanın gelişimine dayalı büyüme sürecini güçlendirirken, yeşil alanın dışında merkezi hükümetin yeni kent politikası ise Seul'ün kentleşmesine yeni bir ivme kazandırmıştır (Kim ve Choe, 2011: 46). 1990 yılında nüfusun 10 milyonu geçmesinden sonra uygulamaya konulan desantralizasyon reformlarıyla birlikte Seul nüfusunun 2005 yılında 10 milyonun altına düştüğü görülmektedir (Kim ve Han, 2012: 146).

Seul metropoliten belediyesi ekonomi ve yatırım, trafik, çevre, enerji, kültür, turizm, sağlık, eğitim ve sosyal hizmet alanlarında merkezi yönetim ile yetki ve görev paylaşımı yapmaktadır. Metropoliten yönetimin en önemli yetkilerinden birisi de kentsel planlamadır. Kore'de kentsel planlama sistemi, her seviyedeki planın bir üst kademe plana dayalı olduğu katı bir hiyerarşiye sahiptir. En üstte tüm ülkeyi kapsayan Ulusal Alan Planı bulunur. Başkent Bölge Planı, metropoliten alanın tamamını kapsayan bir bölgesel plan olan Geniş Metropoliten Plana dayalı olarak düzenlenir. Üst planlar daha çok planlama vizyonunu ortaya koyarken, kentsel planlar daha

detaylı olarak hazırlanır. 2003 yılında kabul edilen yasal düzenleme ile kırsal ve kentsel alanlarda aynı standartlara dayalı olarak planlama yapılmaktadır (Kim ve Han, 2012: 150).

5.2.6.

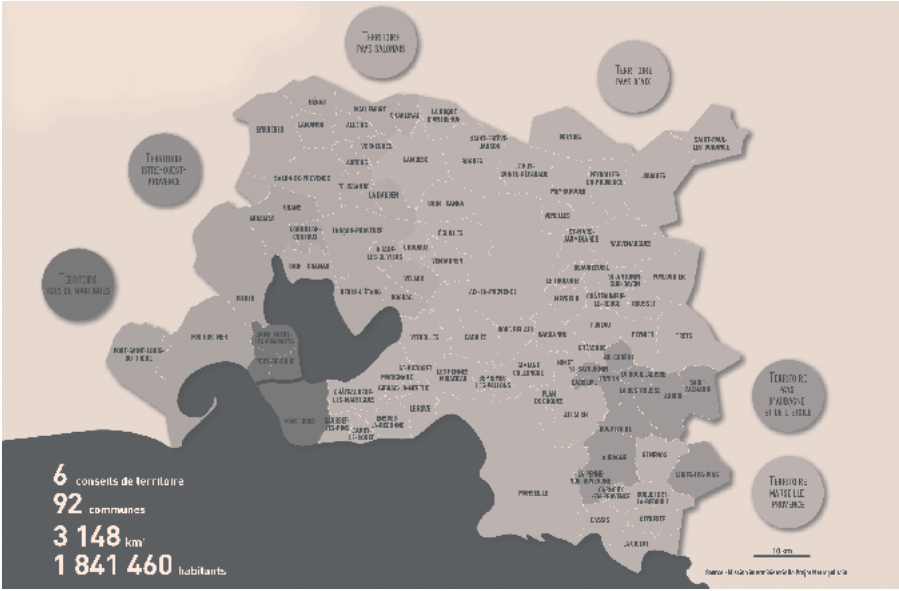
Marsilya (Fransa)

Marsilya, ilk olarak gönüllü iş birliği üzerine bina edilmiş bir metropol yönetimi olarak kurulmuştur. Ancak Fransa'daki son yasal düzenlemeler çerçevesinde 2016 yılından itibaren iki kademeli metropoliten yönetim modeli çerçevesinde yapılandırılmıştır.

Marsilya'da metropoliten kent yönetimi ilk kez 2000 yılında 18 belediyenin bir araya gelmesinden oluşan kentsel topluluk olarak Commune Urbaine Marseille Provence Métropole adıyla oluşturulmuştur. 27 Ocak 2014 tarihli MAPTAM Kanunu ile birlikte Bouches-du-Rhône ilindeki Marseille ve Aix-en-Provence belediyeleri ile Var ili ve Vaucluse'den de bir belediyenin katılımıyla Aix-Marsilya-Provenc Metropolit (La Métropole Aix-Marseille-Provence) adıyla yeni metropoliten kent modeline geçilmiştir (Préfet ve Préfet, 2019: 5). Marsilya Metropolit tarımsal alanların yanında sanayi ve teknoloji bölgelerini de kapsayan Fransa'daki en geniş alana sahip metropoliten kent yönetimi olup resmi olarak 1 Ocak 2016 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır.

Marsilya Metropolit yetki alanında daha önce kurulmuş belediye birliği ve topluluklarının tamamı kaldırılmıştır. Kaldırılan 6 topluluk yerine onların sınırları içinde 6 yeni bölgesel alan yönetimi kurulmuştur. Böylece metropoliten kentsel alan 6 bölgesel alan yönetimi (territoire), 92 belediye (commune) ile birlikte 1.900.000 nüfus ve 3.148 km²'den oluşmaktadır (bkz. Şekil 8).

Metropolit kuran yasal düzenlemeler, belediyeler ve kent/kırsal topluluklardan metropole yetki aktarılmasını zamana yaymıştır. Nihai ola-

Şekil 8

Marsilya Metropol Alanı ve Bölgesel Alan Yönetimleri

Kaynak: [https://www.ampmetropole.fr/urbanisme-](https://www.ampmetropole.fr/urbanisme-intercommunal-plui)

[intercommunal-plui](https://www.ampmetropole.fr/urbanisme-intercommunal-plui), 13.09.2019.

2020 yılında metropoliten alanda kentsel planlama, sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınma, kentsel konut politikası, çevre ve çevrenin korunması, kentsel gelişme alanlarındaki yetkiler Metropoliten yönetimde toplanacaktır. Ayrıca metropoliten alanda temel strateji ve politikaları oluşturmaktan sorumludur. Bölge Meclisi (conseil regional), İl Meclisi (conseil départemental) veya merkezi idarenin (Etat) bazı yetkileri de metropoliten yönetime devredilebilmektedir. Örneğin; gençlerin korunması ve bazı sosyal yardımlara ilişkin il yönetiminin görevleri metropoliten yönetime aktarılmıştır (Douay, 2016: 72).

Marsilya metropoliten kent yönetiminin seçimiyle göreve gelen karar ve yürütme organlarının yanında danışma organları bulunmaktadır. Yürütme organı olan Başkan (President), Meclisin içinden seçilmekte, 20 başkan yardımcısı da yine Meclis içinden belirlenmektedir. Aix-Marseille-Provence Metropolü 240 üyeden oluşan Metropol Meclisi tarafından yönetilmektedir. Meclis kendi içinden başkanını ve başkan yardımcılarını seçmektedir. Metropoliten belediyeler nüfusları oranında mecliste temsil edilir. 2020 yılından itibaren Metropol Meclis doğrudan genel oyla seçilecektir (<https://www.allauch.com/...-provence>, 17.09.2019).

Bütçe ve hesapların kabulü, bölgesel alan yönetimine yetki aktarımı ve Meclisin verdiği diğer görevleri yerine getiren ve yetkileri kullanan Metropoliten Büro (Bureau Metropolitain) Başkan, Başkan Yardımcıları, Marsilya Metropol alanında bulunan 6 bölgesel alan yönetiminin başkanları ve yine meclis tarafından seçilmiş 6 delege olmak üzere toplam 33 üyeden oluşmaktadır (<https://www.allauch.com/...-provence>, 17.09.2019).

Bölgesel alanlarda yer alan meclisler (conseils de territoire) yetki alanındaki belediyelerin temsilcilerinden oluşmaktadır. Metropoliten Kent Meclisinin belirlediği konuları görüşen ve devrettiği yetkileri kullanan bölgesel alan yönetimi meclislerinin tüzel kişiliği ve vergisel yetkileri bulunmamaktadır (Préfet ve Préfet, 2019: 6). Bölgesel meclisler kendi içinde bir başkan ve başkan yardımcılarını seçer. Metropoliten Meclis ile Bölgesel Alan Yönetimleri arasında yetkilerin kullanılması, mali ilişkiler ve personel yönetimi gibi konularda temel stratejileri belirleyen “yönetişim, maliye ve vergi anlaşması” (pacte de gouvernance, financier et fiscal) vardır. Metropoliten yönetim düzeyinde ayrıca Paris Metropolünde de yer alan Metropoliten Başkanlar Konferansı ve Kalkınma Kurulu’ndan oluşan danışma organları vardır.

5.3.

Metropol Alanda Gönüllü İş Birlikleri

Belediyeler arası ortaklık modeli, belediyelerin gönüllü veya zorunlu üyeliğine dayalı olarak temsilcilerinden oluşan bir metropoliten kent otoritesi oluşturmaktadır. Bu modele Fransa ve Kanada'dan örnekler bulmak mümkündür.

5.3.1.

Kent Toplulukları ve Kırsal Topluluklar⁷ (Fransa)

Fransa'da genel olarak Belediyeler Arası İşbirliği Kamu Kurumu (Établissement Public de Coopération Intercommunale) olarak tanımlanan tüzel kişiliği haiz kent toplulukları (communautés urbaines) ve kırsal topluluklar (communautés agglomération) belediyeler arası gönüllü iş birliğinin önemli örneklerinden biridir.

Belediyelerin bir araya gelmesi ve talebi sonucu valilik kararnamesiyle kurulmaktadır. Kent toplulukları kuracak belediyelerin toplum nüfusunun en az 250.000, kırsal toplulukları kuracak belediyelerin toplam nüfusunun en az 50.000 olması gerekmektedir. 2019 yılı itibariyle Fransa'da kent topluluklarının sayısı 13, kırsal toplulukların sayısı 223'tür (https://www.collectivites-locales.gouv.fr/...RefHeading__62_587734144, 09.10.2019).

Bu tür toplulukların Meclis, Başkan ve Büro olmak üzere üç organı bulunmaktadır. Karar organı topluluk meclisidir (conseil de communauté). Meclis üyeleri, kapsamdaki belediyelere göre belirlenmektedir. Her belediye en az bir meclis üyesi ile temsil edilmektedir. Önceleri topluluk meclisi oluşumu, kapsamdaki belediye meclisleri içinden yapılırken 2014 yılı değişiklikleri çerçevesinde kısmen doğrudan seçim sistemi benimsen-

miştir. Buna göre nüfusu 1.000'den az olan belediyelerin temsilcileri yine kendi meclisleri içinden belirlenmektedir. Nüfusu 1.000 ve daha fazla olan belediyelerde ise kendi meclis seçimleri ile birlikte topluluk meclisi için de üye seçilmektedir.

Topluluğun meclis tarafından seçilen bir başkanı bulunmaktadır. Başkan, topluluğu temsil eder. Başkana yardımcı olmak üzere başkan yardımcılarında ve diğer meclis üyelerinden oluşan ve başkan tarafından belirlenen bir büro da vardır. Meclis, büroya bütçe ve bazı konularda yetki devredebilir.

Yasalarla topluluklara verilen görevler kent toplulukları ve kırsal topluluklar açısından bazı farklılıklar göstermektedir. Kent toplulukları, topluluk alanına münhasır olmak üzere, ekonomik, sosyal, kültürel gelişme ve kalkınma, alan planlamaları, konut ve yerleşim politikaları, kentsel politikaların oluşturulması, çevrenin korunması ve yaşam kalitesine katkı, su ve kanal, mezarlık ve krematoryum, mezbaha, elektrik ve gaz, itfaiye ve ilk yardım hizmetleri gibi alanlarda görevlidir. Kırsal topluluklar ise ekonomik kalkınma, alan planlamaları, konut ve yerleşim politikaları, kent politikaları, toplu taşıma ve ulaşım, su baskınlarının önlenmesi ve sulak alanların yönetimi alanlarında görevlidir. Bunların dışında şu altı görevden en az üçünü yapmak durumundadır: yol yapımı, su hizmeti, kanal hizmeti, çevre koruma faaliyetleri, topluluk alanında sosyal faaliyetler, sportif ve kültürel yatırımlar (Dietsche ve Meyer, 2017: 48 ve 53).

Kent toplulukları ve kırsal toplulukların gelirleri açısından en önemli özelliği kendine ait vergi ve gelir yapısı ile özerk bütçesinin olmasıdır. Toplulukların temel geliri konut vergisi, bina vergisi, arazi vergisi, meslek vergisi ile ekonomik katkı vergisinden oluşmaktadır. Şirketlerin

⁷ "communautés agglomération" için tam olarak karşılamamakla birlikte öngörülen nüfustan dolayı "kırsal" kavramı kullanılmıştır.

katma değer vergilerinden alınan pay, şirketlerin gayrimenkul vergilerinden alınan pay gibi vergiler de bulunmaktadır. Ayrıca taşınır ve taşınmaz mallardan elde edilen gelirler, hizmetlerden alınan ücretler, bağışlar, destekler, merkezi idare yardımları, AB fonları ve borçlanma gelirleri arasında sayılmaktadır (<https://www.vie-publique.fr/...intercommunalite.html>, 16.09.2019). Benzer yapılar Fransa dışında Belçika, Kanada, Mali, Senegal, Nijer, Fas, Fildişi, Madagaskar gibi ülkelerde de bulunmaktadır.

5.3.2.

Montreal (Kanada)

Montreal, Kanada'nın Quebec ilinin en büyük şehridir. Hem nüfus hem de ekonomi açısından bölgenin lokomotifi niteliğindedir. Montreal'de metropol alan olarak tanımlanabilecek bölgenin yönetimi ile ilgili zaman içinde çeşitli girişimler olmuştur. Son olarak 15 Haziran 2000 tarihinde kabul edilen yasa ile Montreal Metropolitan Topluluğu (Communauté métropolitaine de Montréal) tüzel kişiliğe sahip olarak kurulmuştur. 2001 yılında uygulamaya giren Montreal Metropolitan Topluluğu için daha yaygın olarak Büyük Montreal (Grand Montreal) adı kullanılmaktadır.

Topluluk, 5 coğrafi alan (Montreal bölgesi, Longueuil bölgesi, Laval kenti, Kuzey Bölge ve Güney Bölge) üzerine kurulu olup 82 belediyeyi kapsamaktadır. 2018 yılı verilerine göre metropol alanının nüfusu 4,5 milyona ulaşmış iken yüzölçümü 4.360 km²'dir. 82 belediyenin bir araya gelmesiyle kurulan bölgenin %40'ı kentsel alan iken %60'ı kırsal bölgedir (CMM, 2018: 8). Şekil 9'da Montreal metropolitan topluluğu kapsamındaki belediyeler görülmektedir.

Montreal Metropolitan Topluluğu'nun kuruluş amaçları, dünyadaki diğer metropollerin kuruluş amaçlarıyla önemli oranda benzeşmektedir. Alan planlamasında gelişmeye yönelik ortak bir vizyon ortaya konulması, etkili bir ulaşım planlaması, hayat kalitesinin yükseltilerek geliştiril-

mesi, çevrenin korunması ve bölgenin rekabetçiliğinin artırılması gibi temel hedefler kuruluş amaçlarının özünü oluşturmaktadır (Gouvernement du Québec, 2017: 1).

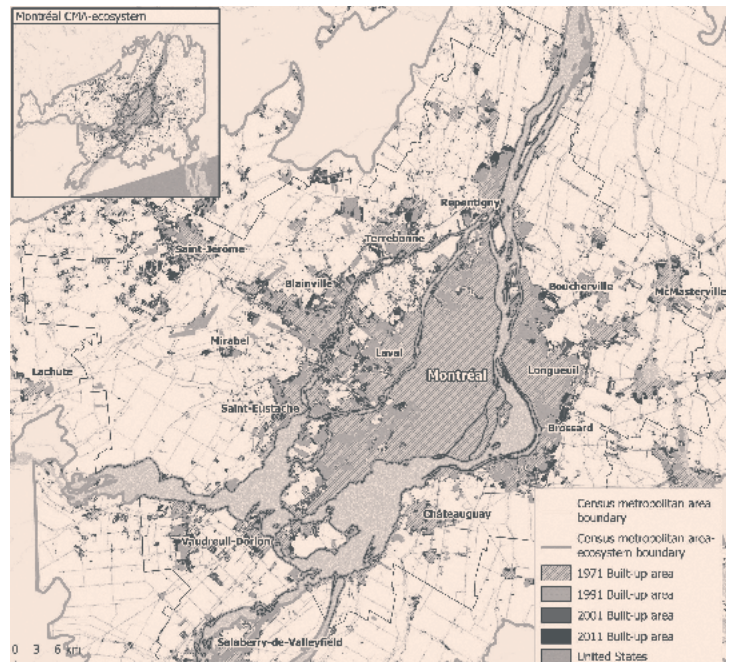
Topluluk, metropoliten alan ölçeğinde, kanunların tanımladığı yetki kapsamında strateji belirleyici bir rol üstlenerek planlama, koordinasyon ve finansman ile sınırlı konularda hareket edebilmektedir (CMM, 2018: 8). Bu çerçevede, metropoliten ölçekte kentsel alan planı hazırlama, kabul etme ve uygulama; ekonominin geliştirilmesi amacıyla uluslararası alanda rekabet gücünü artırıcı planlamalar yapılması; kültürel ve sanatsal gelişmeyi sağlayacak planlama ve bu tür faaliyetlerin desteklenmesi; sosyal konut yapımı ve yıkıntı alanların dönüşümünün planlanması ve finansmanı; hava kirliliği ile mücadele ve sulak alanların korunması gibi çevre korunmasına ilişkin görevler; park, bahçe, rekreasyon alanları gibi alt ve üst yapı yatırımlarının finansmanı; ilgili paydaşlarla iş birliği için toplu taşıma yönetiminin ve ana arterlerin planlanması ve ulaşım konusunda Metropol Ulaşım Otoritesine destek verilmesi ve ortak planlama yapılması görevlerini yerine getirmektedir (<http://cmm.qc.ca/a-propos/conseil/>, 19.09.2019). Ayrıca Quebec hükümeti ya da bakanları, Topluluk

Şekil 9

Montreal
Metropoliten
Topluluğu

Kaynak:

<https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/16-201-x/2016000/m-c/map3.15-eng.htm>

Meclisinin üçte iki çoğunluğuyla kabul edilmesi durumunda bazı yetkilerini Topluluğa devredebilmektedir.

Büyük Montreal gelirlerinin önemli bir kısmını sınırları içindeki belediyelerden alınan paylar oluşturmaktadır. Topluluğun öz gelirleri dışında merkezi yönetimin ve özellikle Quebec hükümetinin proje temelli yardımları söz konusudur. Bütçede yer alan gelirlerin önemli bir kısmı transfer paylarından oluşurken, giderler içindeki en yüksek oran (%42) sosyal konut harcamalarıdır (CMM, 2019: 33).

Büyük Montreal yönetim modeli, seçilmişler arasından belirlenen karar ve yürütme organlarının yanında karma nitelikli danışma organları ve paydaşlardan oluşmaktadır. Montreal Kenti Belediye Başkanı aynı zamanda Topluluk Başkanıdır (Président de la Communauté). Meclis ve icra komitesinin başkanı olup Topluluk tüzel kişiliğini temsil eder. Metropolitan alandaki yerel seçilmişler arasından belirlenen 28 üyeli Topluluk Meclisi (Conseil de la Communauté) seçilmiş ve doğal üyelerden oluşur. Üç büyük kentin (Montreal, Laval, Longueuil) belediye başkanları ile kuzey ve güney bölgelerdeki belediyelerden seçilmiş 8 belediye başkanının yanında belediye meclislerinden seçimle gelen 17 üye bulunmaktadır (<http://cmm.qc.ca/a-propos/conseil/>, 19.09.2019).

Montreal Belediye Başkanı başkanlığında toplanan İcra Komitesi (Comité Exécutif) Laval ve Longueuil belediye başkanları ile Meclis tarafından seçilen 5 kişiden (3'ü Montreal bölgesinden, 1'i kuzey bölgeden 1'i de güney bölgeden) oluşur. Meclis personel istihdamı gibi bazı işlerin yönetimini icra komitesine devredebilirken Komite de Meclise tavsiyeler verir (<http://cmm.qc.ca/a-propos/conseil/>, 19.09.2019).

Montreal Metropolitan Yönetiminin paydaşları arasında ise meslek kuruluşları, Metropol Ula-

şım Otoritesi, Metropolitan İstihdam Konseyi, Montreal-Quebec Planlama Masası gibi kurum ve kuruluşlar yer almaktadır.

5.3.3.

Vancouver (Kanada)

Büyük Vancouver Bölgesel Yönetimi (Greater Vancouver Regional District) 2,5 milyona yakın nüfusuyla 21 belediye ve 1 seçim alanından oluşmaktadır. British Columbia il yönetimi 1967 yılında Vancouver kenti bölgesinde belediyeler arası işbirliklerini artırmak ve mevcut özel amaçlı organların fonksiyonlarını üstlenmek amacıyla iki kademeli Vancouver Bölge Yönetimini kurmuştur (Bird ve Slack, 2008: 208).

Vancouver Bölge Yönetimi zaman içinde bölgedeki belediyelerin bazı fonksiyonlarını da üstlenerek görev alanını genişletmiştir. Hava kalitesi ve iklim değişikliği, çevreyle ilgili düzenlemeler, su, konut, bölgesel parklar, yürüyüş alanları, rezerv alanlar, atık yönetimi, su ve acil yardım hizmetleri, işverenlere yönelik bilgilendirme, danışma, toplu pazarlık ve iş tazminatıyla ilgili görevleri yerine getirmektedir.

Bölge içindeki her belediye kendi meclis üyeleri arasından Büyük Vancouver Bölge Yönetiminin temsilcilerini belirlemektedir. Üye belediyeler sadece belirli bölge hizmetlerinden yararlanmak isteyebilir (Bird ve Slack, 2008: 208). Örneğin; Abbotsford belediyesine sadece bölgesel park hizmetleri götürülmektedir. Büyük Vancouver Su Bölgesinin yetki alanı 23 belediyeden 20'sini kapsamaktadır. Şekil 10'da Büyük Vancouver Bölge Yönetimi ve bu kapsamdaki belediyeler görülmektedir.

Bu model, gönüllü iş birliğinin sağladığı esneklik ve doğrudan seçmenlere karşı hesap verebilir olmaması nedeniyle diğer iki kademeli metropolitan yönetim modellerinden ayrılmaktadır. Belediyelerin gönüllü iş birliğine dayalı olarak ortaya çıkan Vancouver metropolitan yönetim

Şekil 10

Büyük Vancouver Bölgesel Yönetimi
Belediyeleri

Kaynak: <https://www.ubyssey.ca/news/electoral-area-a-profiles/>

modeli yerel özerkliğin korunması, üye belediyelerin farklılıklarını ve kendi kimliklerini sürdürebilmesi gibi avantajlara sahip olmakla birlikte politikaların uygulama kapasitesindeki yetersizlikler ile maliyet ve hizmetlerin eşitsiz dağılımı sorun olmaya devam etmektedir.

5.4.

Metropolitan Alanda Kurulan Özel Amaçlı Yönetimler

Metropolitan alanda faaliyet gösteren, yetki ve sorumlulukları bir veya birkaç amaçla sınırlandırılmış olan kuruluşlardır. Farklı ülkelerde örnekleri bulunmakla birlikte yaygın olarak ABD’de görülmektedir.

Özel amaçlı bölgeler (special districts) ABD’de oldukça yaygındır. Özel amaçlı bölgeler eyalet yasalarında düzenlenen, yeterli idari ve mali özerkliğe sahip olan, doğal kaynakları koruma, drenaj, su hizmetleri, kanalizasyon, sulama, yangınla mücadele, konut, eğitim ve kütüphane, su baskınlarının önlenmesi gibi bir veya birkaç fonksiyonu yerine getirmeye odaklanan kuruluşlardır. Genellikle il ve belediye birimlerinin sınırlarında yer almaktadır. Kent veya il alan olarak

belirli hizmetleri etkili ve verimli bir şekilde yürütmek için küçük olduğunda özel bölgeler tercih edilmektedir (Kincaid, 1999: 7-8).

Doğrudan eyalet yönetimi tarafından kurulabileceği gibi yerel halkın girişimi ile de oluşturulabilmektedir. Halkın girişimi ile sürecin başlatılması durumunda eyalet yönetimi tarafından bir referandum yapılmaktadır (Türker, 1999: 603).

ABD’de özel amaçlı bölgeler kurullar tarafından yönetilir. Bu nedenle özel amaçlı bölgenin yanında kurul veya komisyon olarak da adlandırılırlar. Karar organı olan kurullar birkaç şekilde oluşmaktadır. Kurul üyeleri bazen meclisler (council) tarafından atanmakta, vergi koyma yetkisi bulunduğu ise genelde doğrudan halk tarafından seçilmektedirler. Ayrıca il, belediye veya kasaba gibi genel amaçlı yerel yönetim kuruluşlarının üst düzey yöneticilerinin katılımıyla da kurulabilmektedirler. Genellikle yurttaşlar ile seçilmiş veya atanmış görevlilerin karışımından oluşmaktadır (Norton, 1994: 425).

5.4.1.

Güney Kaliforniya Metropolitan Su Bölgesi

Güney Kaliforniya Metropolitan Su Bölgesi, Kaliforniya yasama organı tarafından 1928 yılında çıkarılan Metropolitan Su Bölgesi Kanunu ile

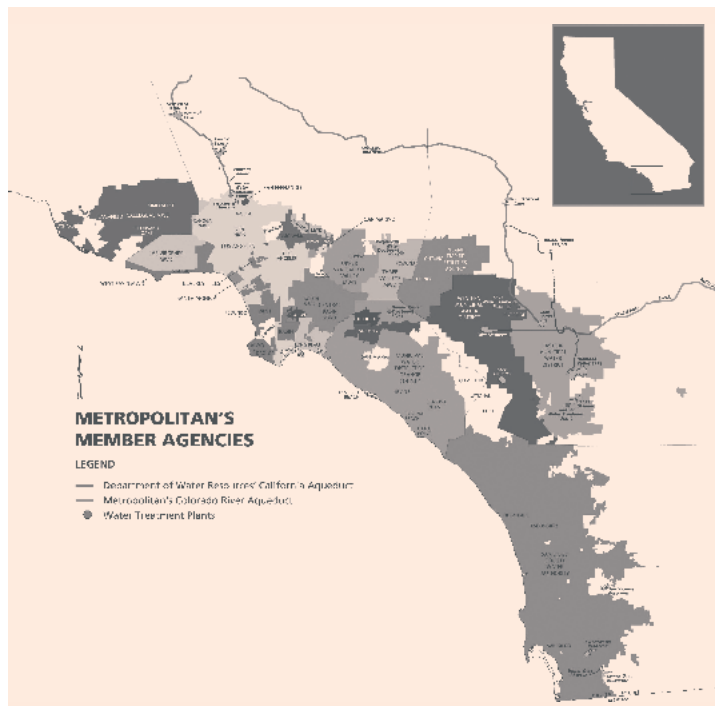
kurulmuştur. Kuruluş amacı, yaklaşık 400 kilometrelik Kolorado Nehri Su Kanalını inşa etmek ve işletmektir. Zaman içinde bölgenin gelişmesi ve eyalet düzeyinde barajlar ve hidroelektrik santraller gibi yatırımların artmasıyla birlikte hem hizmet alanı hem de görev ve yetkileri artmıştır.

Güney Kaliforniya Metropolitan Su Bölgesi, üyesi olan 14 kent ve 12 su hizmeti sunan kurum için su temin etmektedir. Bu kurumlardan 11'i belediye su bölgesi idaresidir. Los Angeles, Orange, Riverside, San Bernardino, San Diego ve Ventura county idarelerinde bulunan 300'den fazla kentte yaşayan yaklaşık 19 milyon kişi bu hizmetten yararlanmaktadır. Metropolitan Su Bölgesi, Kolorado Nehri Kanalı, 16 hidroelektrik tesisi, 9 su deposu, yaklaşık 1.300 kilometrelik geniş ölçekli boru hattı ve 5 su arıtma tesisinden oluşan kapsamlı ve karmaşık bir su sistemini işletmektedir. ABD'deki en büyük arıtılmış içme suyu dağıtıcısı olup, 4 arıtma tesisi dünyadaki 10 büyük arıtma tesisi arasında yer almaktadır. Metropolitan Su Bölgesi, üyelerine suyun geri kazanımı, depolanması, su tasarrufu ve diğer kaynak yönetim programlarını geliştirmede destek olmaktadır (<http://www.mwdh2o.com/WhoWeAre/Mission/Pages/default.aspx>, 6.12.2019).

mwdh2o.com/WhoWeAre/Mission/Pages/default.aspx, 6.12.2019).

Metropolitan Su Bölgesi, 26 üye kurumun bölgelerini temsil eden 38 üyeden oluşan bir yönetim kurulu tarafından yönetilmektedir. Her ayın ikinci Salı günü toplanan yönetim kurulu, Metropolitan Su Bölgesinin politikalarını oluşturmak ve yürütmekle sorumludur. Yürütme, finans ve sigorta, mühendislik ve işlemler, gayrimenkul ve değerlendirme yönetimi gibi alt komiteler toplandıktan sonra yönetim kurulu toplantıları gerçekleştirilmektedir. Yönetim kurulu ve komite toplantıları halka açık yapılmaktadır (<http://www.mwdh2o.com/WhoWeAre/Board/Pages/default.aspx>, 6.12.2019).

Kanuna göre Metropolitan Su Bölgesi, hizmet alanından emlak vergisi toplamak, su ücretlerini belirlemek, su depolama ve hizmet kullanımı için ücret almak, borçlanmaya karar vermek, gelir tahvili, senetler ve kısa vadeli gelir sertifikaları çıkarmak, sözleşmeleri uygulamak ve kamulaştırma yapmak gibi yetkilere ve gelir kaynaklarına sahiptir. 2017 Yıllık Raporu'na göre Metropolitan Su Bölgesi'nin en büyük gelir kalemini

Şekil 11

Güney Kaliforniya Metropolitan Su Bölgesi Hizmet Alanı

Kaynak: <https://www.calaware.org/court-who-gets-public-for-turf-is-public/>

su işlemleri ve su kullanımından alınan ücretler oluşturmaktadır. İşlemler ve bakım-onarım, güç üretimi ve su maliyetleri, yıpranma ve amortisman sırasıyla en büyük üç harcama kalemini oluşturmaktadır. 2017-2018 mali yılında Metropolitan Su Bölgesi'nin gelirleri 1,63 milyar doları aşarken harcamalar toplamı 1,56 milyar dolar civarındadır (The Metropolitan Water District of Southern California, 2018: 135-136).

5.4.2.

Mumbai Metropolitan Bölgesi Kalkınma İdaresi (MMRDA)

1974 tarihli Mumbai Metropolitan Bölgesi Kalkınma İdaresi Yasası uyarınca 26 Ocak 1975 tarihinde kurulan MMRDA, 4.355 kilometreka-relik yüzölçümü ve 24 milyona yaklaşan devasa nüfusuyla Hindistan'daki özel amaçlı metropoliten örgütlerden biri olup, 8 büyükşehir belediyesi (Mumbai, Thane, Kalyan-Dombivali, Navi Mumbai, Ulhasnagar, Bhiwandi-Nizamapur, Vasai-Virar ve Mira-Bhayandar) ve 9 belediye (Ambarnath, Kulgaon-Badalapur, Matheran, Karjat, Panvel, Khopoli, Kalem, Uran ve Alibaug) ile binden fazla köyü kapsamaktadır (<https://mmrda.maharashtra.gov.in/documents/1...version=1.0>. 7.12.2019).⁸

Mumbai metropoliten bölgesi için kalkınma planlarının hazırlanması, önemli bölgesel projelere, yerel makamlara ve özellikle bunların altyapı projelerine finansal destek sağlanması, metropoliten alandaki projelerin koordineli biçimde yürütülmesi, metropoliten alanın sağlıklı gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek her türlü faaliyetin kısıtlanması, MMRDA'nın başlıca görevleri arasında sayılmıştır (<https://mmrda.maharashtra.gov.in/documents/...version=1.0>, 7.12.2019). MMRDA kuruluşundan bu yana, uzun vadeli bölgesel planlama aracılığıyla metropoliten bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına stratejik bir çerçeve sağlamaya çalışmaktadır.

İdareye ait resmi web sitesinde, MMRDA'nın kurulmasının arkasındaki asıl amacın, söz konusu metropoliten bölgedeki altyapı gelişimini teşvik etmek, yaşam kalitesini artırarak bölgeyi ekonomik faaliyet için bir merkez haline getirmek olduğu vurgulanmaktadır (<https://mmrda.maharashtra.gov.in/who-we-are> 7.12.2019). MMRDA bu amaçlar doğrultusunda, plan ve programlar hazırlayıp metropoliten politikalar geliştirmekte, buna uygun projeler uygulayarak bölgedeki yatırımları yönlendirmede yardımcı olmaktadır. MMRDA'nın özellikle, yeni büyüme merkezleri geliştirmek için kilit projeler tasarlayıp, teşvik ettiği, bölgedeki ulaştırma, konut, su temini ve çevre gibi sektörlerde iyileştirme sağlamaya yönelik yatırımlara öncelik verdiği görülmektedir.

Maharashtra eyaleti hükümetinin Kentsel Gelişme Bakanı MMRDA'nın en üst yöneticisidir. MMRDA'nın karar organı ise Maharashtra eyaleti hükümetinden Kentsel Gelişme Bakanı, İskân Bakanı, Kentsel Gelişmeden Sorumlu Devlet Bakanı, Maharashtra Hükümeti Genel Sekreteri, Maharashtra eyaleti hükümeti İskân Departmanı Genel Sekreteri, Maharashtra eyaleti hükümeti Kentsel Kalkınma Departmanı Genel Sekreteri, Mumbai Metropolitan Belediye Başkanı, Maharashtra Eyalet Yasama Meclisinin üç üyesi, Mumbai Metropolitan Belediye Meclisinin üç meclis üyesi, Mumbai Metropolitan Belediyesi Genel Sekreteri, Mumbai Büyükşehir Belediyesi Daimi Komite Başkanı, Mumbai Metropolitan Belediye Komisyonlarından bir temsilci ile Kent ve Sanayi Geliştirme Kurumu direktöründen oluşmaktadır (<https://mmrda.maharashtra.gov.in/authority>, 7.12.2019).

MMRDA teşkilatının yönetilmesinden genel sekreter fonksiyonlarına sahip metropoliten commissioner sorumludur. MMRDA için yardımcı hizmetler kategorisindeki sekreteryaya işleri da-

⁸ MMRDA'nın hizmet alanı görsel bilgisi için Şekil:2'ye bakılabilir.

Şekil 12

Montreal Bölgesel Metropoliten
Ulaşım İdaresi
<https://www.artm.quebec/>,
6.12.2019

hil bürokratik anlamdaki tüm işler metropoliten comissioner'e bağlı personel tarafından yürütülmektedir.

5.4.3.

Montreal Bölgesel Metropoliten Ulaşım İdaresi

Bölgesel Metropoliten Ulaşım İdaresi (l'Autorité Régionale de Transport Métropolitain ARTM), Kanada'nın Quebec eyaletinde hizmet veren şemsiye bir kamu kuruluşudur. 2016 yılında ulaşım alanındaki dağınık yapıyı düzenlemek amacıyla Metropoliten Ulaşım Ajansı (Agence Métropolitain de Transport) kaldırılmak suretiyle oluşturulmuştur.

Görev bölgesinde faaliyetlerini sürdüren toplu taşıma şirket ve kuruluşları da işlevsel anlamda Bölgesel Metropoliten Ulaşım İdaresi'nin şemsiyesi altında toplamıştır. Bu kuruluşlar Longueuil Ulaşım İdaresi (Réseau de transport de Longueuil), Metropoliten Ulaşım İdaresi (Réseau de transport métropolitain), Laval Ulaşım Şirketi (Société de transport de Laval) ve Montreal Ulaşım Şirketinden (Société de transport de Montréal) oluşmaktadır <https://www.artm.quebec/mission/>, 6.12.2019).

Hizmet bölgesi, Montreal Metropoliten Topluluğu (Communauté métropolitaine de Montréal) alanını, Saint-Jerome belediyesini ve yerli rezerv

bölgesi olan Kahnawake'yi kapsamaktadır. Toplamda 83 belediye ve 4,2 milyon nüfusa hizmet vermektedir <https://www.artm.quebec/mission/>, 6.12.2019).

Kuruluş kanununa göre, hizmet alanındaki toplu taşıma hizmetlerinin planlanması, organizasyonu ve finansmanı ile görevlidir. Bu çerçevede, ulaşım hizmetini planlamak ve uygulamak, toplu taşıma hizmetlerini koordine etmek, tarife belirlemek ve gelirlerini tahsil etmek, metropoliten ulaşım ağında akıcılığı sağlamak, toplu taşıma ekipman ve alt yapısına ilişkin iyileştirme yapmak temel görevleri arasındadır (<https://www.artm.quebec/mission/>, 6.12.2019). Görevlerini yürütürken Quebec Ulaştırma Bakanlığı ve Montreal Metropoliten Topluluğu ile iş birliği halinde bulunması beklenmektedir. Ulaşım ile ilgili planlama çalışmalarının Topluluk planlarına uyumlu olması gerekmektedir (ARTM, 2018: 20). Ayrıca göreviyle ilgili yapacağı düzenleyici işlemlerin Montreal Metropoliten Meclisinden geçmesi gerekmektedir (ARTM, 2017: 24).

Bölgesel Metropoliten Ulaşım İdaresi, kuruluş kanunu çerçevesinde 15 kişiden oluşan bir yönetim kurulu (conseil d'administration) tarafından yönetilmektedir. 7 üyesi Quebec hükümeti, 8 üyesi de Montreal Metropoliten Topluluğu tarafından atanmaktadır. Hükümetçe atanan 7 üye ile topluluk tarafından atanan üyelerden 3'ünün

alanında uzman bağımsız kişilerden oluşması gerekmektedir. Kurul başkanı da söz konusu bağımsız kişiler arasından Quebec hükümetince belirlenmektedir. Topluluk tarafından belirlenen 6 seçilmiş üye genellikle metropoliten alandaki belediye başkanları arasından olmaktadır (<https://www.artm.quebec/a-propos-de-l-artm/gouvernance/>, 7.12.2019). Ayrıca kanun gereği kurul içinde 4 ayrı komite bulunmaktadır. Komitelerin görevi, çeşitli konularda inceleme yapmak ve yönetim kuruluna tavsiyelerde bulunmaktır (ARTM, 2018: 80).

Bölgesel Metropoliten Ulaşım İdaresi'nin temel gelir kaynakları, otomobil sahiplerinden alınan ödemeler (akaryakıt vergisi, araç tescil vergisi

ve tescil harcı), kullanıcıların ödemeleri, federal hükümet ile eyalet hükümetlerinin destekleri, görev alanında yer alan belediyelerin katkıları (emlak vergisi gelirlerinden ayrılan pay) ve diğer gelirlerden oluşmaktadır (ARTM, 2017; 7). Ulaşım İdaresinin 2019 yılı bütçesi 3.199 milyon Kanada dolarıdır (<https://www.artm.quebec/wp-content/uploads/2018/12/Budget-2019.pdf>, 07.12.2019).

SONUÇ

Bu raporda literatürdeki farklı sınıflandırma biçimleri dikkate alınarak “metropoliten yönetim modelleri” **tek kademeli, iki kademeli, belediyeler arası iş birliği ve özel amaçlı bölgeler** olmak üzere dört kategori altında ele alınmıştır. Tek kademeli model de birleşik ve parçalı olmak üzere iki alt modele ayrılarak incelenmiştir. Ayrıca metropoliten kent yönetimlerinin organlarının oluşumu ve organları arasındaki yetki ve görev paylaşımı “kurumsal yönetim” başlığı altında incelenmiştir. Bu bakımdan metropoliten kent yönetimleri **belediye-başkanı meclis modeli, profesyonel yönetici-meclis modeli ve komisyon modeli** olarak üçe ayrılmıştır. Yaygın olan belediye başkanı-meclis modelinin güçlü ve zayıf versiyonları da birbirinden ayrılmıştır.

Yukarıda avantaj ve dezavantajlarıyla birlikte kapsamlı olarak incelenen modellerden hangisinin dünyada daha yaygın olarak uygulandığına ilişkin fazla bulgu bulunmamaktadır. Bu konudaki en kapsamlı veriler OECD tarafından sunulmaktadır. Dünyada kullanılan kentsel yönetim modellerini araştıran ve 265 metropoliten yerleşim yerini (nüfusu 500 binden fazla olan) kapsayan bir rapora göre, kentlerin yarısından fazlası resmi olmayan koordinasyon/iş birliği düzenle-

melerini kullanmaktadır. **Kentlerin 1/3’ü belediyeler arası işbirlikleri oluşturmayı tercih etmektedir.** Bir üst otoriteye dayanan **iki kademeli kentsel yönetim modeli ise kentlerin %16’sında görülmektedir.** OECD ülkelerindeki büyük yerleşim yerlerinin %8’inde “metropoliten kent” olarak özel bir statü verilmiştir (OECD, 2015: 21).

Bir ülkede veya belirli bir bölgede **hangi metropoliten kent yönetim modelinin uygulanacağını belirlemede hukuki, ekonomik ve siyasi faktörler etkilidir.** Ülkedeki anayasal düzen ve yerel yönetimlere ilişkin temel mevzuat metropoliten yönetim modelinin belirlenmesinde dikkate alınır. Farklı yönetim kademeleri arasında yetki, görev ve buna bağlı olarak kaynakların paylaşımında (mali tevzin), ölçek ekonomileri yoluyla elde edilecek verimlilik düzeyi, dışsallıkların boyutu ve metropoliten alan içinde hizmet sunumu bakımından var olan eşitsizlikler veya maliyet bölüşümü gibi ekonomik kriterler de önemlidir. Ancak belirtmek gerekir ki nihai olarak, metropoliten alan yönetimiyle ilgili belirli bir modelin seçilmesi siyasi bir karardır (Andersson, 2010: 2).

Ayrıca **devletin üniter veya federal yapıya sahip olması da metropoliten yönetim modelleri üzerinde belirleyici olmaktadır.** Üniter devletlerde genelde hangi kentsel yönetim modelinin uygulanacağı ulusal parlamentolarda kabul edilen kanunlarla düzenlenmekte ve ülkenin tamamında standart olarak uygulanmaktadır. Genellikle kentlerin farklı özellikleri dikkate alınarak özel düzenlemeler getirilmemektedir. Oysa federal devletlerde, gücün desantralize olması nedeniyle federe devletler düzeyinde farklı modellerin görülmesi mümkündür. Federe devletlerin yerel yönetimlere ilişkin yasal düzenleme yapma yetkisi nedeniyle metropoliten kent yönetimi bakımından bir çeşitlilik ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle bazı ülkeler yukarıda yer verilen modelleri tercih ederken, bazıları birkaç modelin birlikte kullanıldığı melez yaklaşımlara yönelmektedir. Bu noktada önemli olan **küresel gelişmeleri yerel dinamikler ve ihtiyaçlarla harmanlayarak kendine özgü metropoliten yönetim modeli geliştirebilmektir.**

Bu raporda farklı kentsel yönetim modellerini temsil etmek üzere dünyanın farklı coğrafyalarından bir dizi metropoliten kent karşılaştırması olarak analiz edilmiştir. Özel olarak kentlerin tarihi gelişimi, kentsel yönetim yaklaşımları, yönetsel organlarının oluşumu ve aralarındaki ilişkiler ve finansman modelleri incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır.

1.

İncelenen metropoliten kent yönetimi modelleri kendi içinde avantaj ve dezavantajlara sahiptir. Örneğin; iki kademeli yönetim modelinde metropoliten belediye ve alt kademe yerel yönetimler arasında dikey ve yatay koordinasyon sorunları görülür. Ayrıca yetki ve sorumluluklar etkili bir şekilde paylaşılmadığında yurttaşlar açısından hesap verme sorumluluğuna ilişkin sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunların aşılması için alt kademe belediyelerin, metropoliten düzeyde karar verme süreçlerine

yüksek düzeyde katılımının sağlanması gerekir. İki kademeli modelde gözlemlenen sorunlar birleşme veya katılma yoluyla kurulan tek kademeli yönetim modellerinde daha az görülür. Ayrıca tek kademeli modelde belediye hizmet maliyetlerinin de düşmesi beklenir. Bununla birlikte Toronto gibi örneklerden anlaşılmaktadır ki tek kademeli kentsel yönetim modellerinde bile eşgüdüm sorunu çözülemeyebilir. Birleşmeler neticesinde personel giderleri ve bazı belediye hizmetlerin maliyetleri öncekine göre daha da yükselebilir. Gönüllü iş birliğine dayanan modeller ise sağladığı avantajlar nedeniyle birçok ülkede yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak Marsilya örneğinde olduğu gibi gönüllü iş birliği ile oluşturulan kentsel yönetim modelinin terk edilerek iki kademeli modele geçilmesi de söz konusu olabilmektedir. Metropoliten kentlerin hızlı nüfus artışı, karmaşıklaşan kentsel yetki ve görevlerin rasyonel bölüşümü, finansman sorunları, merkezi hükümet veya federe devletin düzenlemeleri, kentsel kalkınma ve kent ekonomisinin düzenlenmesi gibi nedenlerle zaman içinde değişen ihtiyaçlarını karşılamak üzere farklı yönetim modellerine yöneldikleri görülmektedir.

2.

Metropoliten yönetim modelinin oluşturulmasında, bu raporda tartışılan farklı reform yaklaşımları izlenebilmektedir. Bu yaklaşımlar arasında birleşme ve katılmaya dayanan reform stratejileri, kamu tercihi okulu, yeni bölgecilik ve metropoliten yönetim yaklaşımları öne çıkmaktadır. Reform yaklaşımları, belirli varsayımlar altında en verimli ve etkin kentsel yönetimi hayata geçirmeye odaklanır. Bununla birlikte, hukuki, yönetsel ve iktisadi gerekçeleri bulunmakla birlikte hangi kentsel yönetim modelinin kullanılacağı politik bir karar olduğundan bu konuda “en iyi model” bulunmamaktadır. Kentsel ihtiyaçlar, toplumsal ve iktisadi değişim ile merkezi yönetim düzeyinde alınan kararlara bağlı olarak birbirinden farklılaşan kentsel yönetim uygulamaları ortaya çıkmaktadır.

3.

İkinci madde ile bağlantılı başka bir problem ise siyasi müdahaleler ve kültürel farklılıklar nedeniyle aynı metropoliten yönetim modeli veya kentsel reform politikasının başka bir ülkeye transfer edildiğinde aynı olumlu etkiyi veya başarıyı gösterememesidir. Kentsel yönetim modellerinin başarısında ulusal ve yerel bağlam büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle, yerel ve bölgesel ihtiyaçları dikkate alarak, uzmanlığı ve katılımı bağdaştırabilecek kentsel yönetim stratejilerinin geliştirilmesi tercih edilmelidir. Buna göre, politika yapıcıların belirli bir modeli tüm ülke çapına veya bölgesel düzeyde standart olarak uygulaması yerine, aynı ülkede veya bölgede farklı kentsel yönetim modellerini uygulayabilme esnekliğine sahip olması gerekir.

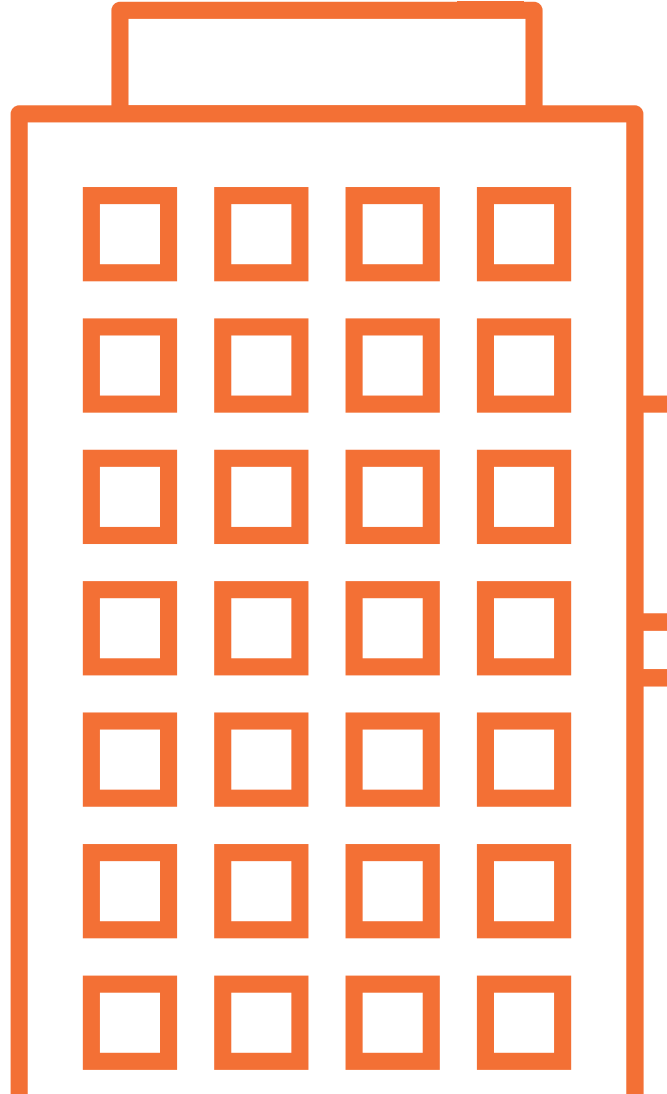
4.

Özellikle federal devletlerde ülke sınırları içinde birbirinden farklı metropoliten yönetim modelleri kullanılabilir. Bunun yanında kentsel ihtiyaçların değişmesi, politika başarısızlıkları, federe devlet veya merkezi hükümetin siyasi müdahaleleri ya da sürdürülebilir kentsel gelişmenin hedeflenmesi gibi durumlarda aynı metropoliten alanda farklı kentsel yönetim modelleri kullanılabilir (Örneğin; Marsilya, Toronto ve Londra) ya da Seul ve Paris'te olduğu gibi aynı model dairesinde reformlara girilebilir.

5.

Farklı belediyeler arasında birleşmeyle oluşan kentlerin görev alanı genelde tüm metropoliten bölgeyi kapsamamaktadır. Ekonomik bölge ile idari/yönetimsel bölge sınırları her zaman örtüşmemektedir. Örneğin; Büyük Londra Yönetimi güney doğu ekonomik bölgesini, Mumbai kenti bölgesel yönetimin büyük kısmını ve Toronto kenti ise Büyük Toronto alanının önemli bir bölümünü kapsamamaktadır. Özellikle metropoliten alanın geniş olması durumunda genelde gönüllü iş birliği ve belediyeler arası ortaklık modelleri

daha uygun modeller olmaktadır. Her halükârda bir metropoliten yapının başarılı olması için finansal kaynakların harcama sorumluluklarını yeteri kadar karşılaması beklenir. Ancak uygulamalara bakıldığında metropoliten kentlere nadiren görevleriyle uyumlu mali kaynaklar aktarılır (Slack, 2007: 26).

- Agranoff, R. ve McGuire, M. (2003). **Collaborative public management: New strategies for local governments**. Washington DC: Georgetown University Press.
- Andersson, M. (2010). Metropolitan governance models: Common institutional approaches of potential relevance for Dar es Salaam. **Discussion Paper**, http://www.citiesalliance.org/sites/citiesalliance.org/files/CAFiles/Projects/Discussion_Paper_Metropolitan_Governance_Model.pdf (Erişim Tarihi: 10.10.2019).
- ARTM (2017), **Des Transport Collectif en Mouvement**, Montreal
- ARTM (2018), **Rapport Annuel 2018**, Montreal
- Bird, R. ve Slack, E. (2008). Fiscal aspects of metropolitan governance. **[Governing the metropolis: Principles and cases**. Rojas, E., Cuadrado-Roura, J. R., Güell, J. M. F. (Ed.), Washington D.C.: Inter-American Development Bank], 193-262.
- CMM-Communauté Métropolitaine Montreal (2018). **Document de presentation de la CMM**.
- CMM-Communauté Métropolitaine Montreal (2019). **Prévisions budgétaires**.
- Çınar, T., Çiner, C. U. ve Zengin, O. (2009). **Büyükşehir yönetimi bütünleşme süreci**. Ankara: TODAİE Yayınları.
- DeSantis, V. S. ve Renner, T. (2002). City government structures: An attempt at clarification. **State and Local Government Review**, 34 (2), 95-104.
- Dietsche, F. ve Meyer, F. (2017), **Les Fondementaux Sur l'Intercommunalite**, Centre National de la Fonction Publique Territoriale.
- Douay, N. (2016). La construction de la métropole Aix-Marseille-Provence ou l'éternel débat entre l'école des "réformateurs" et l'école du "choix public". **Pouvoirs Locaux**, 107, 68-74.
- Duvall, J. (1999). Contemporary choices for citizens. **[Forms of local government: A handbook on city, county and regional options**, Kemp, R. L. (Ed.), Jefferson: McFarland&Company, Inc., Publishers], 63-68.
- Fauconnet, L. ve Guigou, B. (2015). La politique de la ville dans la métropole du Grand Paris. **Les Apres Midi**, 30, 2-9.

Gouvernement du Québec, (2017). **Rapport sur la mise en oeuvre de la Loi sur la communauté métropolitaine de Montréal.**

Herschel, T. ve Newman, P. (2017). **Cities as international actors: Urban and regional governance beyond the nation state.** London: Palgrave Macmillan.

<http://cmm.qc.ca/a-propos/conseil/>, (Erişim Tarihi:19.09.2019).

<http://web.archive.org/web/20190623000546/http://www.demographia.com/db-worldua.pdf>, (Erişim Tarihi: 22.09.2019).

<http://www.careratings.com/upload/NewsFiles/Economics/BMC%20Budget%202018-19.pdf>, (Erişim Tarihi: 22.09.2019).

http://www.clgf.org.uk/default/assets/File/Country_profiles/India.pdf, (Erişim Tarihi: 09.09.2019).

<http://www.ielrc.org/content/e8809.pdf>, (Erişim Tarihi: 25.09.2019).

http://www.janaagraha.org/files/publications/MCMG_final.pdf, (Erişim Tarihi: 22.09.2019).

<http://www.leparisien.fr/paris-75/la-metropole-du-grand-paris>, (Erişim Tarihi: 13.09.2019)

<http://www.metrovancouver.org/about/Pages/default.aspx>, (Erişim Tarihi: 10.09.2019).

<http://www.munlima.gob.pe/noticias/item/37554-mml-realizo-primer-concejo-metropolitano>, (Erişim Tarihi: 28.09.2019).

https://fr.wikipedia.org/wiki/M%C3%A9tropole_d%27Aix-Marseille-Provence, (Erişim Tarihi: 13.09.2019).

<https://mmrda.maharashtra.gov.in/home>, (Erişim Tarihi: 09.09.2019).

<https://portal.mcgm.gov.in/irj/portal/anonymous?NavigationTarget=navurl://6f29601fef5d15a0da11eceff7177ce5>, (Erişim Tarihi: 24.09.2019).

<https://portal.mcgm.gov.in/irj/portal/anonymous/qlcorporation>, (Erişim Tarihi: 28.09.2019).

<https://portal.mcgm.gov.in/irj/portal/anonymous/qlmayoffice>, (Erişim Tarihi: 28.09.2019).

<https://rpp.pe/peru/actualidad/test-sabes-las-capitales-de-estas-provincias-del-peru-noticia-102384>, (Erişim Tarihi: 22.09.2019).

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2a/Mapa_Lima_Metropolitana_Distritos.JPG, (Erişim Tarihi: 22.09.2019).

<https://wikitravel.org/en/Toronto>, (Erişim Tarihi: 12.10.2019).

<https://www.allauch.com/la-ville/competences/les-competences-de-la-metropole-aix-marseille-provence>, (Erişim Tarihi: 17.09.2019).

<https://www.cig929394.fr/acces-fpt/information/etablissements-publics-territoriaux>, (Erişim Tarihi: 13.09.2019)

https://www.collectivites-locales.gouv.fr/differents-groupements-intercommunaux#_RefHeading__62_587734144, (Erişim Tarihi: 09.10.2019).

<https://www.mef.gob.pe/es/normatividad-sp-9867/por-instrumento/leyes/18641-ley-n-30879-30880-y-30881-1/file>, (Erişim Tarihi: 28.09.2019).

<https://www.metropolegrandparis.fr>, (Erişim Tarihi: 12.09.2019).

<https://www.paris.fr/pages/comprendre-le-projet-de-modernisation-du-statut-de-la-ville-de-paris-3224>, (Erişim Tarihi: 11.09.2019)

<https://www.quora.com/Does-Vasai-Virar-Thane-City-Mira-Road-Bhayandar-Kalyan-Dombivali-Navi-Mumbai-etc-fall-under-Mumbai-Metropolitan-Region-MMR>, (Erişim Tarihi: 22.09.2019).

<https://www.timeout.com/london/blog/these-are-the-most-and-the-least-generous-boroughs-in-london-120516>, (Erişim: 20.10.2019).

<https://www.vie-publique.fr/actualite/dossier/grand-paris/grand-paris-projet-developpement-pour-metropole-rang-mondial.html>, (Erişim Tarihi: 13.09.2019).

<https://www.vie-publique.fr/decouverte-institutions/finances-publiques/approfondissements/financement-intercommunalite.html>, (Erişim Tarihi: 09.10.2019).

<https://www.vie-publique.fr/decouverte-institutions/institutions/collectivites-territoriales/intercommunalite-cooperation-locale/quelles-competences-quelle-organisation-pour-metropoles.html>, (Erişim Tarihi: 16.09.2019).

<http://www.mwdh2o.com/WhoWeAre/Board/Pages/default.aspx>, (Erişim Tarihi: 6.12.2019).

http://www.mwdh2o.com/PDF_In_The_Community/3.3_service_area_map.pdf, (Erişim Tarihi: 6.12.2019).

<http://www.mwdh2o.com/WhoWeAre/Mission/Pages/default.aspx>, (Erişim Tarihi: 6.12.2019).

<https://www.artm.quebec/> (Erişim Tarihi: 7.12.2019).

<https://mmrda.maharashtra.gov.in/documents/10180/561193/MMRDA%20Act%201974.pdf/c1369008-b550-4989-822e-060a22ec5cce?version=1.0>, (Erişim Tarihi: 7.12.2019)

<https://mmrda.maharashtra.gov.in/>, (Erişim Tarihi: 7.12.2019)

Joy, M. ve Vogel, R. K. (2015). Toronto's governance crisis: A global city under pressure. **Cities**, 49, 35-52.

Kahn, M. (2006). **Green cities: Urban growth and the environment**. Washington D.C: Brookings Yayınları.

Kim, H. M. ve Han, S. S. (2012). Seoul. **Cities**, 29, 142-154.

Kim, K. J. ve Choe, S. C. (2011). In search of sustainable urban form for Seoul. **[Megacities: Urban form, governance, and sustainability**, Sorensen, A. ve Okata, J. (Eds.), Dordrecht: Springer], 43-66.

Kincaid, J. (1999). Overview of local governments. [Forms of local government: A handbook on city, county and regional options, Kemp, R. L. (Ed.), Jefferson: McFarland&Company, Inc., Publishers], 5-10.

Köseoğlu, Ö. (2019). **Metropolitan kentlerin geleceği: Yeni yaklaşım, model ve uygulamalar**. Ankara: SETA Yayınları.

Kübler, D. ve Heinelt, H. (2005). Introduction. **[Metropolitan governance: Capacity, democracy and the Dynamics of place**, Kübler, D. ve Heinelt, H. (Ed.), London: Routledge], 1-7.

- Lefèvre, C. (2008). Democratic governability of metropolitan areas: International experiences and lessons for Latin American cities. **[Governing the metropolis: Principles and cases]**. Rojas, E., Cuadrado-Roura, J. R., Güell, J. M. F. (Ed.), Washington D.C.: Inter-American Development Bank], 25-76.
- Norton, A. (1994). **International handbook of local and regional government: A comparative analysis of advanced democracies**, Aldershot: Edward Elgar.
- OECD (2015). **Governing the city**. Paris: OECD Publishing.
- Peeters, L. ve Chasco, C. (2014). Identifying local determinants of destination choices of international immigrants to the Madrid metropolitan area. **Papers in Regional Science**, 95 (2), 281-307.
- Préfet de la Région Provence-Alpes-Côte d'Azur ve Préfet des Bouches-du-Rhône, (2019), **Rapport mission devenir de la Métropole Aix-Marseille-Provence et du conseil départemental des bouches-du-rhône**.
- Rao, N. (2007). **Cities in transition: Growth, change and governance in six metropolitan areas**. London: Routledge.
- Rode, P. (2011). Strategic planning for London: Integrating city design and urban transportation. **[Megacities: Urban form, governance, and sustainability]**, Sorensen, A. ve Okata, J. (Eds.), Dordrecht: Springer], 195-222.
- Sancton, A. (2009). A review of Canadian metropolitan regions: Governance and government. **Symposium on regional government in the Vancouver region**, December 11th, [https://www.uvic.ca/hsd/publicadmin/assets/docs/LGI/Symposium Dec2009/Sancton.pdf](https://www.uvic.ca/hsd/publicadmin/assets/docs/LGI/Symposium%20Dec2009/Sancton.pdf), (Erişim Tarihi: 23.08.2019).
- Silva, C. N. ve Buček, J. (2017). Introduction. **[Local government and urban governance in Europe]**, Silva, C. N. ve Buček, J. (Ed.), Springer], 1-8.
- Slack, E. (2004). Models of local government structure at the local level. Queen's **University working paper**, <https://www.queensu.ca/iigr/sites/webpublish.queensu.ca/iigrwww/files/files/WorkingPapers/Archive/2004/2004-4Slack2004.pdf> (Erişim Tarihi: 23.07.2019).
- Slack, E. (2007). Managing the coordination of service delivery in metropolitan cities: The role of metropolitan governance. **Policy Research Working Paper 4317**, The World Bank, Urban Development Unit.
- Slack, E. ve Côté, A. (2014). Comparative urban governance. **Future of cities: Working paper**, Foresight, Government Office for Science <https://assets.>

publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/360420/14-810-urban-governance.pdf (Erişim Tarihi: 23.07.2019).

- Sobacı, M. Z. ve Köseoğlu, Ö. (2016). **Başkanlık sistemlerinde yerel yönetimler: ABD, Brezilya, Şili, Endonezya ve Güney Kore**. Ankara: SETA Yayınları.
- Sorensen, A. ve Okata, J. (2011). Introduction: Megacities, urban form, governance, and sustainability. Sorensen, A. ve Okata, J. (Ed.), **[Megacities: Urban form, governance, and sustainability]**. Tokyo: Springer], 1-14.
- The Metropolitan Water District of Southern California (2018), Annual Report for the Fiscal Year 2017-2018, Los Angeles, California, http://www.mwdh2o.com/PDF_Who_We_Are/2018_AnnualReport.pdf, (Erişim Tarihi: 6.12.2019).6.12.2019).
- Tomás, M. (2002). Making metropolitan governance work. A case study: Madrid. **ECPR Workshop**, 22-27 Mart, Turin, 1-28.
- Tomás, M. (2005). Building metropolitan governance in Spain: Madrid and Barcelona. **[Metropolitan governance: Capacity, democracy and the dynamics of place]**, Heinelt, H. ve Kübler, D. (Ed.), New York: Routledge], 47-62.
- Tomás, M. (2015). **Metropolitan governance in Europe: Challenges & models**. European Metropolitan Authorities, https://www.researchgate.net/publication/273759034_Metropolitan_Governance_in_Europe_Challenges_Models, (Erişim Tarihi: 22.10.2019).
- Türker, M. (1999); **Dünya’da mahalli idareler**, Ankara: TCİBMİGM Yayınları, Yayın No. 27, www.lse.ac.uk/ariaResearchCentre/_files/ARCWP19-Aijaz.pdf, (Erişim Tarihi: 12.09.2019).
- Türker, M. (1999). Amerika Birleşik Devletleri’nde mahalli idareler. **[Dünyada mahalli idareler]**, Türker, M. (Ed.), Ankara: İçişleri Bakanlığı Yayınları], 593-612.
- UN (2016). The World’s cities in 2016. **United Nations, Economic & Social Affairs, Data Booklet**, http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/urbanization/the_worlds_cities_in_2016_data_booklet.pdf (Erişim Tarihi: 20.06.2019).

UN (2018). "2018 Revision of world urbanization prospect", United Nations, <https://www.un.org/development/desa/publications/2018revision-of-world-urbanization-prospects.html>, (Erişim tarihi: 20.06.2019).

Williams, G. (1999). Institutional capacity and metropolitan governance: the Greater Toronto Area. **Cities**, 16 (3), 171-180.

www.lse.ac.uk/ariaResearchCentre/_files/ARCWP19-Ajaj.pdf, (Erişim Tarihi: 12.09.2019).

Yıldız, Ü. (2018). **Üniter ve federal devletlerde yerel yönetimler: Latin Amerika ülkeleri üzerinden bir inceleme**, Ankara: Onikilevha Yayıncılık.

Yi, C. ve Lee, C. (2018). **Annual research digest 2018**. The Seoul Institute, <https://seoulsolution.kr/en/content/7686>, (Erişim Tarihi: 21.10.2019).

Yi, C. ve Lee, S. (2014). An empirical analysis of he characteristics of residential location choice in rapidly changing Korean housing market. **Cities**, 39, 156-163.

